

ORGAN FOR NORGE-NEPAL FORENINGEN

ISSN 1891-0920

Nr. 4, OKTOBER 2009

1984 - 2009

INNHold

Styreleder Dag Norling: Velkommen til jubileumsfeiring	3
En inspirerende dag på Voksenåsen	4
Hilsen fra tidligere styreledere	9
Medlemsmøte om Klima- og miljøendringer I Himalaya	11
En kraftinnsats i Nepal: Odd Hoftun	16
Odd Hoftun 70 år: Bistand krevet dialog. Aftenposten 27. desember 1997	21
Martin Chautari – møteplassen som vokste seg stor	23
Ingebrigt Toft: "Her skulle jeg drevet hjelpearbeide"	26
Sigmund Kvaløy Setreng: Nepal / Sherpaland, mitt annet hjemland	33
Feiring av Tihar	37
David Durkan: En norsk waliser i Nepal	38
Generalkonsulatet for Nepal i Norge	43
Flere av Palmstrøms bilder fra 1950-årenes Nepal	45
Hva har skjedd i Nepal siden sist?	46
Norge-Nepalforeningen i 25 år:	
Temaer på møter og i Hamro Patrika	49
Medlemmenes engasjement	54
Foreningens historie i tall	55

Hamro Patrika legges ut som en pdf fil på Norge-Nepalforeningens hjemmeside: www.norge-nepal.no. Pdf filen sendes direkte til medlemmer som har e-post. De som ikke har internett får sendt en printet papirversjon i posten.

Velkommen til jubileumsfeiring

Det var ikke mange nordmenn som hadde besøkt Nepal i 1984, og ennå færre nepalesere hadde vært i Norge. Men noen her hjemme, med forskjellige utgangspunkt og interessefelt, hadde allerede knyttet tette forbindelser til landet. Noen med bakgrunn i bistandsarbeid, andre med interesse for Nepals rike kulturtradisjoner og språkflora, og andre med tiltrekning til Himalaya, klatring og trekking. Det var fjellklatrere, økofilosof, leger, botanikere, misjonærer, filologer eller globetrottere.

I 1984 fant noen av dem sammen for å stifte Norge-Nepalforeningen. Et forum for Nepal-interesserte i Norge, med ønske om å utbre kunnskap om Nepals kultur og natur.

I dag, 25 år etter, har mye skjedd. Stadig flere nepalesere bor, jobber eller studerer i Norge, og turistindustrien er blitt en av Nepals viktigste næringer. Norske turister er godt representert, og de kommer hjem igjen med gode og sterke inntrykk. Nepal er ikke ofte, men litt oftere i media. Folk flest vet mer om Nepal enn man gjorde den gang.

Norge-Nepalforeningen skal ikke ta æren for dette, men litt har vi vel i all beskjedenhet bidratt. Vi har laget informasjonsbrosjyrer med nyttige råd og formaninger til folk på reisefot. Vi har stilt opp med foredrag i Folkeakademiet og andre fora og vårt lille, men eksklusive tidsskrift *Hamro Patrika* har holdt følge i alle år, med egne artikler, klippet nyhetsstoff fra inn og utland, og med annonsering av åpne medlemsmøter. Det har vært 3-5 medlemsmøter med mer eller mindre aktuelle tema i året, det skulle bli nærmere hundre hittil. Det har riktignok variert i hvilken grad vi har

truffet blink med tema, møtested og tidspunkt, oppmøtet har variert fra 0 (en varm sommerdag) til 5-600 (!) i forkant av Everest-ekspedisjonen til Arne Næss jr. Medlemsmøtene har i alle år vært det naturlige sosiale treffpunkt for nordmenn og nepalesere i Norge.

Ikke i liten grad på grunn av historiske og geografiske tilfeldigheter er Norge blitt et av verdens rikeste og politisk mest stabile land. Mange synes at dette forplikter. Nepal er like tilfeldig fortsatt et utviklingsland med store utfordringer. Norge har opprettet ambassade i landet, bistår i demokratiseringsprosessen og driver gjennom Norad og et tjuetalls små og større organisasjoner utviklingsprosjekter på en rekke områder.

Norge-Nepalforeningen har med sine begrensede ressurser aldri kunnet påta seg ansvar for egne bistandsprosjekter. Statuttene våre, som opprinnelig kunne gi inntrykk av at vi hadde slike ambisjoner ble da også revidert for et par år siden. Det betyr ikke at vi ikke er opptatt av norsk bistandsarbeid i Nepal. Det er viktig å rette lyset mot ulike former for bistandsfilosofi, - fra multi- og bilateral statlig budsjettstøtte, til næringsutvikling og humanitær nødhjelp.

Har man interesse for Nepal, har man også interesse for å finne ut hva slags "bistand som virker."

Vi har valgt dette som tema for vårt 25 års jubileums-seminar, og inviterer gamle og nye medlemmer – og andre til Voksenåsen, på Oslos tak, lørdag 14. november.

Styret i Norge-Nepalforeningen
Dag Norling

En inspirerende dag på Voksenåsen

Seminaret

Det er fortsatt tid til å melde seg på til en god faglig og sosial dag. Den faglige delen består av foredrag og diskusjoner om den norske bistanden til Nepal. Hva kan vi lære av erfaringene, hva er de positive og negative virkningene av bistanden, og finnes det nye samarbeidsformer mellom Norge og Nepal som kan bidra til sosial, politisk og økonomisk utvikling?

Deltakere som har vandret i Nepal kan glede seg over at seminaret holdes i høyden – Voksenåsen ligger på 501 meter over havet. Ikke fullt så høyt som det nærliggende Tryvann, men i hvert fall høyere enn Dombås på Dovre. En gjest har sagt at "Voksenåsen er ikke stedet for de små tanker og trange vyer." Med programmet nedenfor ønsker styret velkommen til en dag med store tanker, vide vyer og godt sosialt samvær!

Styret takker stiftelsen **Fritt Ord** for økonomisk støtte. Vi vil også takke Voksenåsen for godt samarbeide under planleggingen av seminaret.

Programmet:

9.30 Introduction

Welcome by Dag Norling, Chairperson Norway-Nepal Association

Frame and objective: To enhance NORAD's long term strategies: Experiences and lessons.

Andreas Føllesdal

10.00 Basic Needs and Human rights

The medical situation in Nepal

Dr. Hari Prasad Dhakal, PhD candidate, Radiumhospitalet, Oslo University Hospital

Education

Peter Wood, Regional Coordinator South Asia, Save the Children

Questions and discussion

11.30 Launching of Peter Svalhiem's biography of Odd Hoftun

Avenir Forlag

12.00 Lunch

13.00 Peace and Democratization

Current political situation

Kunda Dixit, Editor, Nepali Times

Norway's role in enhancing social and economic development in Nepal

Kikkan Haugen, former Deputy at the Norwegian Embassy in Nepal

Political mobilization

Marit Haug / Aadne Aasland, NIBR

Questions and discussion

14.30 Coffee break

14.45 Norwegian Activities in Nepal. Entrepreneurship and Business Development

Developing local business

Olav Myrholt, Utviklingsfondet

Social Entrepreneurship

Ingrid Stange -- Ashoka Norway

Comments by Mari Saua Svalastog, Entrepreneurship school, University of Oslo

How to mobilize Norwegian capital and competence to address Nepal's energy problems

Kjell Roland, Director of Norfund

Bottom-up assistance and aid: Odd Hoftun's work in Nepal

Peter Svalheim

NNF members' cooperation with Nepalese partners: Experiences and challenges

Marit Bakke, NNF

Questions and discussion

16.30 Conclusion: What can be learned?

Comments from the Nepalese community in Norway

Swedish and Danish experiences

Sverige-Nepalföreningen og Dansk-Nepalesisk Selskab

Norad: Experiences, Lessons, and New Policies

Marit H. Vedeld, Senior Advisor, Norad Education and Research Department

20.00 Daal bhat at Voksenåsen

Det sosiale

Om kvelden samles vi til daal bhat og kulturelle innslag. Gjennom hele dagen kan du se bilder som ble sendt inn til fotokonkurransen "Mitt beste Nepal-minne", og om kvelden kunngjøres hvem som har tatt de tre beste bildene. Ved siden av foredragssalen blir det hele dagen anledning til å se på litteratur om Nepal. Cecilia Leslie, Hallvard Kåre Kuløys enke, vil være tilstede og selge bøker som er utgitt på Bibliotheca Himalayica – se listen nedenfor.

CATALOGUE OF THE BIBLIOTHECA HIMALAYICA

The purpose of BIBLIOTHECA HIMALAYICA is to make available works on the natural history and civilizations of Central Asia and the Himalaya. The selection of books includes new works by present-day scholars and students, as well as reprints of classical, out-of-print or antiquarian books. Reprints of older books may include additional contemporary illustrations as well as an up to date introduction.

BIBLIOTHECA HIMALAYICA is edited by H. K. Kuloy

These are 4 series in Bibliotheca Himalayica. SERIES I: History - Geography -Travel
SERIES II: Linguistics - Bibliography - Biography -Literature. SERIES III: Art - Archaeology
- Architecture - Religion - Ethnology. SERIES IV: Ecology - Environment - Development
Studies (total in all series : 61 volumes)

SERIES I : HISTORY-GEOGRAPHY- TRAVEL

- Vol. 1 JOURNEY TO LHASA AND CENTRAL TIBET Sarat Chandra Das 1909,1970
- Vol. 2 REPORT ON A VISIT TO SIKHIM AND THE THIBETAN FRONTIER John
Ware Edgar 1874, 1969
- Vol. 3 AN ACCOUNT OF THE KINGDOM OF NEPAUL Colonel Kirkpatrick 1811, 1969
- Vol. 4 AN ACCOUNT OF AN EMBASSY TO TIBET Samuel Turner 1800, 1971
- Vol. 5 BHOTAN AND THE STORY OF THE DOOAR WAR David Field Rennie 1866,
1970
- Vol. 6 NARRATIVES OF THE MISSION OF GEORGE BOGLE TO TIBET, AND
J THOMAS MANNING TO LHASA Clements Markham 1876,1971
- Vol. 7 POLITICAL MISSIONS TO BOOTAN Ashley Eden 1865,1972
- Vol. 8 GAZETTEER OF SIKKIM 1894,1972
- Vol. 9 GURUNGS OF NEPAL Donald A. Messerschmidt 1976, revised 1999
- Vol. 10 AN ACCOUNT OF THE KINGDOM OF NEPAL Francis Buchanan Hamilton 1819,
1971
- Vol. 11 WESTERN HIMALAYAS AND TIBET Thomas Thomson 1852,1979
- Vol. 12 THE ABODE OF SNOW Andrew Wilson. 1875,1979
- Vol. 13 A NORWEGIAN TRAVELLER IN TIBET Per Kværne 1973
- Vol. 14 A STUDY IN NEPALI ECONOMIC HISTORY Mahesh Chandra Regmi 1972,1978
- Vol. 15 THE RISE OF THE HOUSE OF GORKHA L. F. Stiller S. J. 1973
- Vol. 16 SIKKIM Colman Macaulay 1885,1977
- Vol. 17 DIARY OF A JOURNEY ACROSS TIBET Hamilton Bower 1894,1976
- Vol. 18 AMONG THE HIMALAYAS Austine Waddell 1898,1978
- Vol. 19 BHUTAN 1837-1838 William Griffith 1847,1975
- Vol. 20 TRAVELS IN NEPAL AND SIKKIM 1875-76 Sir Richard Temple 1881-1887, 1977
- Vol. 21 NEPAL Percival Landon 1928, 1976
- Vol. 22 THREE YEARS IN TIBET Ekai Kawaguchi 1909,1979,1995
- Vol. 23 JOURNEY TO MUSTANG Giuseppe Tucci 1977,1990,1993
- Vol. 24 CHINA ILLUSTRATA Athanasius Kircher 1667, 1979
- Vol. 25 ROUND KANGCHENJUNGA Douglas Freshfield 1903,1979

- Vol. 26 LAND TENURE AND TAXATION IN NEPAL Mahesh Chandra Regmi 1963-1968, 1979
 Vol. 27 A NATURALIST'S ADVENTURE IN NEPAL Dillon S. Ripley 1952, 1978

SERIES II : LINGUISTICS-BIBLIOGRAPHY -BIOGRAPHY-LITERATURE

- Vol. 1 NEWARI ROOT VERBS Iswaranand Shresthacharya 1979
 Vol. 2 LIFE AND WORKS OF ALEXANDER CSOMA DE KOROS Theodore Duka 1884, 1972
 Vol. 3 TEXT-BOOK OF COLLOQUIAL TIBETAN G. N. Roerich and T. L. Phuntshok 1957, 1972
 Vol. 4 ESSAY TOWARDS A DICTIONARY, TIBETAN AND ENGLISH Alexander Csoma de Koros 1834, 1973
 Vol. 5 A GRAMMAR OF THE RONG (LEPCHA) LANGUAGE G. B. Mainwaring 1876, 1971
 Vol. 6 DICTIONARY OF THE LEPCHA LANGUAGE 1898, 1979
 Vol. 7 ESSAYS ON THE LANGUAGES LITERATURE AND RELIGION OF NEPAL AND TIBET Brian H. Hodgson 1874, 1972
 Vol. 8 LIFE OF MAHARAJA SIR JUNG BAHADUR OF NEPAL Pudma J. B. Rana 1909, 1974, 1979, 1982, 1994
 Vol. 9 TIBETAN-ENGLISH DICTIONARY OF MODERN TIBETAN Melvyn C. Goldstein 1976, 1979
 Vol. 10 HIMALAYAN FOLKLORE-KUMAON AND WESTERN NEPAL E. S. Oakley and T. D. Gairola. 1977
 Vol. 11 FOLKTALES FROM TIBET W. F. O'Connor 1907, 1977
 Vol. 12 DRUKU PIKUU A Dictionary of Iswaranand Srestacharya, 1999
 Vol. 13 A VOCABULARY OF THE LIMBU LANGUAGE OF EASTERN NEPAL W. H. R. Senior 1908, 1977
 Vol. 14 MODERN SPOKEN TIBETAN: LHASA DIALECT Melvyn C. Goldstein and Ngawang Norang 1972, 1979
 Vol. 15 MANUAL OF COLLOQUIAL TIBETAN Charles Bell (1905/1919/1939), 1979
 Vol. 16 GEORGE MALLORY David Robertson 1969, 1998
 Vol. 17 THE CALL OF NEPAL J. P. Cross 1996, 1996

SERIES III: ART-ARCHAEOLOGY-ARCHITECTURE-RELIGION-ETHNOLOGY

- Vol. 1 CONTRIBUTIONS ON THE RELIGION AND HISTORY OF TIBET Sarat Chandra Das 1881-82, 1970
 Vol. 2 A JOURNEY OF LITERARY AND ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN NEPAL AND NORTHERN INDIA Cecil Bendall 1886, 1975
 Vol. 3 ESSAYS ON THE ETHNOLOGY OF NEPAL AND SOUTH ASIA Alexander W. Macdonald 1952-1971, 1975
 Vol. 4 A TIBETAN ON TIBET G. A. Combe 1926, 1976
 Vol. 5 VIEWS OF NEPAL 1851-1864 H. A. and M. A. Oldfield 1976
 Vol. 6 SAINTS AND HOUSEHOLDERS Gabriel Campbell 1976.

- Vol. 7 DRUMS AND SYRINGES Ellen Kristvik 1999
- Vol. 8 THE TREASURE REVEALER OF BHUTAN Padma Tsewang, Khenpo Phuntshok Tashi, Sigmund K. Sctreng and Chris Butters 1995
- Vol. 9 ESSAYS ON YOLMO Graham Clarke 1995
- Vol. 10 ETHNIC GROUP STUDIES Don Messerschmidt 1978-82, 1995
- Vol. 11 THE TRADITIONAL ARCHITECTURE OF THE KATHMANDU VALLEY Wolfgang Korn. 1976, 1979, 1982, 1990, 1993
- Vol. 12 GATEWAY TO THE TEMPLE Thubten Legshay Gyatsh, David Paul Jackson 1979
- Vol. 13 BUDDHIST MONASTERIES IN WESTERN HIMALAYA Rorm Khosla 1979
- Vol. 14 THE KULUNGE RAI Charles McDougal 1979
- Vol. 15 TINGLATAR Peter Hodge Prindle 1983
- Vol. 16 NEPAL: THARU AND TARAI NEIGHBOURS Harald O. Skar (editor) 1999
- Vol. 17 *Resunga : The Mountain of the Horned Sage*, Philippe Ramirez (ed.) 2000

SERIES IV: ECOLOGY-ENVIRONMENT- DEVELOPMENT STUDIES

- Vol. 1 DEVELOPMENT STUDIES Don Messerschmidt 1978-82,1995

Nuwakot slott bygd av konge Prithvi Narayan Shah

Foto: Biswombhar Pradhan

Noen ord fra tidligere styreledere

Albert Kolstad

Fjerde september 1984 inviterte konsul Kåre Græsdal og Hem Gurung interesserte til et møte for stiftelse av en vennskapsforening med Nepal. Møtet fant sted hos Græsdal og ble besøkt av Nepals ambassadør i London, Mr. Iswari Raj Pandey, som også dekket Norge.

Med bakgrunn i mitt arbeid for WHO i Nepal i 1980 – 82, bl.a. omtalt i Hamro Patrikas januar nummer 2009, ble jeg spurt om å stille som formann i et interimstyre inntil valg av nytt styre kunne skje før sommeren 1985.

Ettersom interimstyret ikke hadde fastlagt noen prinsipper for foreningens oppgaver, ble det foreslått at man på første medlemsmøte etter sommeren skulle få igang en bred diskusjon om dette. Arbeid for økt norsk bistand sto allerede fast. I denne perioden ble det holdt 8 styremøter og to medlemsmøter med lysbilde foredrag om Nepal. Foreningen hadde nå 68 betalende medlemmer.

Høsten 1985 var jeg tilbake i Nepal og Hem var nå blitt formann med et sterkt styre. Den spede planten begynte å slå rot, og idag ser vi at foreningen er meget levedyktig. Jeg takker for anledningen til å ha vært med på starten, og ønsker den en god fremtid.

Erik Hoftun

Det er så lenge siden jeg var styremedlem og styreleder for Norge-Nepalforeningen at jeg tror styreprotokoll og foreningsarkiv er en bedre og mer pålitelig kilde til hva som foregikk på den tiden enn hva jeg er. Nå som den gang har foreningen en åpenbar funksjon, nemlig å dekke behovet for en nøytral og åpen møteplass for alle med interesse for Nepal. Jeg har bodd i mange land og vært medlem i mange organisasjoner og foreninger og kan med bred erfaring konstatere at en slikt behov ikke er nok til at frivillige organisasjoner og foreninger oppstår, og ikke minst, overlever. For det kreves i tillegg at noen tar utfordringen og gjør jobben. Og i Norge-Nepalforeningen har vi vært så heldig å ha en slik gruppe med ildsjeler. Derfor har jeg i anledning 25-årsjubileet lyst til å hilse spesielt til styreleder Dag Norling og nestleder Thrond Berge Larsen som begge også satt i styret med meg den gang for så lenge siden. Sammen med en liten gruppe andre ildsjeler er det dere som gjør at foreningen nå kan jubilere. Lykke til med arbeidet videre!

Marit Kleppa

Jeg var leder av Norge-Nepalforeningen 1994-1998. Halvor Kuløy satt i valgkomiteen og han overtalte meg til å påta meg vervet. Jeg etterfulgte Ane Haaland og det var litt som å "hoppe etter Wirkola". Ane hadde bodd og arbeidet i Nepal

og snakket flytende nepalesisk. Jeg hadde vært på trekking i 1978, 1979, 1981 og i 1991.

Styret var en entusiastisk gjeng som samarbeidet godt. Foreningens 10 års jubileum var det

vi som arrangerte. Tror vi feiret det samtidig med den årlige daal bhat - som fortjener litt ekstra omtale. Vi var mange som sto på "noens" kjøkken og skar opp grønnsaker, kylling, osv. Kan enda huske at det luktet sterkt krydder flere dager på mitt kjøkken når arbeidet foregikk der. Store kasseroller ble lånt fra de som hadde noen. Arbeidet foregikk dagen før og på dagen ble alt kjørt til Wergelandsveien der møtene foregikk. Maten skulle også være varm og det var en utfordring. Folk gikk mann av huse for daal bhat, ja noen ganger var vi helt oppe i 60 personer.

I min tid var det mange interessante foredrag. Jeg husker godt Dag Nordlings foredrag om arkitektur, Erik Steinegger om medisinsplanter, og NVE om kraftutbygging. Jon Gangdal fortalte om den første Everestbestigningen han ledet.

I 1996 fikk foreningen 25.000 kr av Norad for å utgi et informasjonshefte - " til Nepal?" - med Kirsten Greiner som redaktør. Det inneholdt både historie, geografi, samfunnsutvikling, tradisjoner og skikker. Det er blitt delt ut til nye medlemmer helt frem til i dag.

Midt på 1990-tallet begynte man også med reiselivsmesser på Sjølyst. Dave Durkan var primus motor for vår stand (red.anm.: les mer om Dave på s. 36-40). Hele styret sto i tur og orden på standen og svarte på tusenvis av spørsmål om Nepal. Jeg husker at jeg opptrådte i sherpa kvinnedrakt. På den første reiselivsmessen ble vår stand offisielt åpnet av Nepals generalkonsul i Norge, Bjørn Korsvold, og en representant fra ambassaden i London var også til stede. I 1990-årene møtte foreningens styre den nepalske ambassadøren i London når han besøkte Norge.

Jeg hadde også kontakt med Dansk - Nepal-esisk Selskap, og via deres formann, Kirsten Offer-sen, fikk jeg høre om ambassadørmøter med det

danske styret. Korsvold lot seg overtale til å la oss ha møter med ambassadør Surya Prasad Shrestha, og det ble utveklset nyttig informasjon.

Hambro Patrika gav vi ut 4-5 ganger i året, men den inneholdt stort sett klipp fra aviser og tidsskrifter. Noen av artiklene oversatte vi til norsk.

En stor opplevelse var det å få delta på en mottakelse i Kirsten Offersens store leilighet i København i 1994 til ære for Nepals første kommunistiske statsminister Man Mohan Adhikari. Han var i København i anledning av en stor FN konferanse om sosial utvikling i u-land. Ved senere anledninger har jeg hatt nytte av å kunne si at jeg hadde hilst på statsministeren. Bl.a. lot de meg slippe inn for å se på Parliamentet, siden jeg hadde hilst på Mr Adhikari.

En annen hendelse kan jeg også nevne. Da regjeringen skulle utnevne Nepal til et av sine hovedsamarbeidsland, innkalte Utviklingsminister Kari Nordheim-Larsen alle som hadde hatt eller hadde noe med Nepal å gjøre til et møte. Der kom folk fra næringslivet, misjon, hjelpeorganisasjoner, reisebyråer som arrangerte Nepal-turer og Norge-Nepalforeningen. Vi fikk vite at det var vanlig at departementet inviterte til slike møter. Men aldri hadde ministeren hatt et så stort fremmøte og så stort engasjement. Alle måtte vi fortelle om vårt spesielle engasjement. Dessuten holdt Harald Skar en oppsummering om den utredning som han hadde vært med å skrive for å kartlegge hvilke områder Norge skulle ha spesielt fokus på i sitt utviklingsarbeide.

Jeg har vært mange ganger i Nepal etter min formannstid. Jeg har også hatt meget glede av å være "former President of Norway-Nepal Association".

Medlemsmøte om Klima- og miljøutfordringer i Himalaya

Den 5. september arrangerte Den norske Tibet-komiteen og Norge-Nepalforeningen et seminar på Litteraturhuset i Oslo hvor tema var klimaendringene i Himalayaregionen. Under kyndig ledelse av Tibet-komiteens leder Olav-Gunnar Ballo fikk en fullsatt sal et variert og tankevekkende innblikk i dagens situasjon og fremtidig utvikling og konsekvenser.

Situasjonen i Tibet

Første innleder var Lobsang Dhargyal, som jobbet som bonde i Tibet frem til han flyktet i 2006. Han fortalte at antallet yak, sauer og geiter har blitt betydelig redusert den senere tid. Før hadde nomadene flere tusen dyr hver, i dag har de fleste kun to-tre hundre. Nomadene har fått beskjed fra myndighetene om at hvis de har flere dyr så vil gresset tørke på grunn av all dyremøkken. Dhargyal påpekte ironisk at så vidt han visste tørker ikke dyremøkk ut gresset, men fungerer som gjødsel. Han trodde gresset tørker fordi trærne blir hugget ned og det regner mindre enn

før. Kullgruver og utvinning av andre mineraler påvirker også miljøet. Før i tiden hadde vi veldig mye skog, slik som håret mitt, tykt og langt. Nå er det hogget så mye at det ligner på en munks hode, sa Dhargyal galgenhumoristisk.

Dhargyal fortalte også at myndighetene har tvunget mange nomader til å bli bofaste og flytte inn i hus hvor de ikke har mulighet til dyrehold, og mente at myndighetenes plan er å utslette nomadelivet i Tibet. Han tok også opp andre utfordringer i Tibet, som den økende prostitusjonen

i Lhasa, og begrensninger på religiøs og politisk frihet.

- Hvis jeg skal beskrive et menneske, så har vi hjerte og lunger i kroppen, men jeg føler at vi tibetanere er blitt fratatt hjertet og lungene. Jeg er veldig glad for at jeg fikk komme til Norge, her har jeg det fritt.

Vannforvaltning i Annapurnaområdet

Halvor Dannevig fra CICERO Senter for klimaforskning fortalte at klimaendringer gjør at "vanntårnet" i Himalaya, Hindu-Kush og det tibetanske platå, som forsyner 1,3 milliarder mennesker med bl. a. drikkevann, irrigasjon og vannkraft, er i ferd med å smelte. Han påpekte at det foreløpig er vanskelig å vite eksakt hvilke konsekvenser dette kan få. Klimafremskrivninger fra FNs klimapanel viser at temperaturøkningen i Himalaya-området vil bli mye høyere enn det globale gjennomsnittet. Imidlertid fremhevet han at det er knyttet mye usikkerhet til dette da klimamodellene som benyttes generelt er for grove til å representere de topografiske detaljene i slike fjellregioner. Nye regionale nedskaleringer av klimafremskrivninger kan tyde på at temperaturøkningen i fjellområdene vil bli enda større. Selv om det er knyttet mye usikkerhet også til de regionale klimamodellene, kan de ifølge Dannevig allikevel brukes til å si noe om konsekvenser for breene.

Dannevig fortalte at et av de mest påtrengende problemene forbundet med bresmeltning er det økende antallet og størrelsen på sjøer som dannes mellom breene og frontmorenen når breene smelter. Hvis morenen som demmer opp sjøen svikter, raser vannet ut i elva nedenfor og gir enorme flommer, såkalte jøkulhjaup, som oversvømmer dalene nedenfor. Et stort problem, påpekte Dannevig, er at land som Nepal har ikke råd til forebygging ved å drenere eller installere

Halvor Dannevig og Heidi Sørensen Foto: Thrond Berge Larsen

varslingssystemer.

Dannevig gikk så ned på lokalt nivå gjennom erfaringer fra eget feltarbeid i to landsbyer i Nepal; Manang og Ngawal som ligger på regnskyggesiden av Annapurnamassivet. Området har kun 300 mm nedbør i året, og er avhengig av irrigasjon for å drive jordbruk. Avhengigheten av irrigasjonssystemet krever god forvaltning, og i sin forskning så Dannevig på hva som skjer med vannforvaltningen i landsbyene når breene krymper. Beboerne i Manang hadde i stor grad klart å modernisere irrigasjonssystemet med nye plastrør med mindre behov for vedlikehold, og hadde tilpasset forvaltningsreglene i forhold til den endrete situasjonen. I Ngawal var irrigasjonen i liten grad modernisert, reglene ikke endret for å tilpasse seg situasjonen og beboerne brukte i stedet krefter på bønner og ritualer for å få vann. Ut fra sine funn, argumenterte Dannevig for at konsekvenser av klimaendringer må ses i sammenheng med andre endringsprosesser. Han mente at innføringen av plastrør hadde større betydning enn endringene i vanntilførsel, samtidig som arbeidsutvandring, religion og kultur også påvirket situasjonen.

Dannevig avsluttet med at det er godt dokumentert at breene har krympet og at dette vil ha

hydrologiske konsekvenser for elvene. Hovedbudskapet hans var at til tross for usikkerhet rundt modeller og målinger, så kan ikke tilpassingstiltak utsettes.

Norske myndigheter

Tema for Heidi Sørensen, statssekretær i Miljødepartementet, var norske myndigheter og klimaendringene i Himalaya. Miljøbevegelsen har diskutert klimaendringer siden 80-tallet. Da sa vi at det ville bli en utfordring for våre barn og barnebarn. Nå er vi blitt brutalt innhentet av virkeligheten, sa Sørensen. Hun forsto for alvor at klimaendringene var i ferd med å innhente oss da hun i forbindelse med lanseringen av en rapport om situasjonen i Arktis i 2004 besøkte Nuuk på Grønland. – Vi fløy lavt over Grønland og så de store smeltesammene på Grønlandsisen. Forsviner hele Grønlandsisen så representerer dette 7 meter havstigning. At menneskeskapt klimaendring kan gjøre noe så voldsomt med Grønlandsisen gjorde et enormt inntrykk.

Sørensen fortalte at Norge gjennom tung tilstedeværelse i Antarktis, og forskningsmiljøer i Svalbard og Arktis, har som mål å ha spisskompetanse på sammenhengen mellom is, miljø og klima. FNs klimapanelrapport fra 2007 viste at utslippsveksten er større og endringene skjer raskere enn man tidligere trodde, og man har ingen klimamodeller som har forutsett den raske nedsmeltingen i polbassenget de siste årene. For å illustrere dette viste Sørensen en figur om sammenhengen mellom temperatur og klimagasser, basert på analyser av iskjerner fra Antarktis. – I dag er vi på et nivå som er nesten dobbelt så høyt som det vi har kjent på jorda de siste millioner av år. Altså på et ukjent høyt nivå. Og dette vil øke enda mer de neste 50 årene. Det som jorda vil bli utsatt for de neste 50 år er ukjent landskap for oss, og denne usikkerheten er kanskje den største

Publikumet.

Foto: Thrond Berge Larsen

utfordringen når det gjelder å takle klimaendringene, argumenterte statssekretæren.

Norge jobber for at en ny global klimaavtale skal ha som mål å begrense den globale oppvarmingen til to grader, noe Sørensen mente kunne betegnes som den mest radikale politiske målsetting noen gang. For å få til dette må de globale utslippene begynne å gå ned allerede i 2015, og reduseres med 50-85 prosent innen 2050. – Dette er kjempeutfordrende. Motivert av dette har vi jobbet med tiltak som får ned utslippene raskt, for eksempel reduksjon av avskoging i regnskogen, fortalte hun.

Sørensen gikk så over til å beskrive konsekvensene av den globale oppvarmingen i Himalaya. Området har flere tusen isbreer som er kilde til store elver som Yangtse, Den gule flod, Bramaputra og Mekong. Isbreene beskrives som verdens vanntårn, og om denne kilden skulle smelte vil både mennesker, økosystemer og arts- mangfold bli berørt. Et eksempel på konsekvenser er at uten smelte vann vil 2/3 av vannføringen i Ganges i tørkeperioden juli-september forsvinne. At dette skjer i områder med mindre ressurser enn Norge til å demme opp for disse konsekvensene, gjør ikke utfordringen mindre.

Statssekretæren uttalte at hun har tro på at kunnskap er nøkkelen, og viste til at mye av

Norges samarbeid i forhold til klimaendringer i Himalaya har vært med Nepal. Blant annet støtter Norge den regionale institusjonen ICIMOD (International Centre for Integrated Mountain Development) med kr 5 millioner årlig. ICIMOD ble etablert i 1983 og er et senter for kunnskaps- og informasjonsutveksling mellom medlemslandene Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Kina, Burma, Nepal og Pakistan. Sørensen kunne fortelle at den norske støtten til ICIMOD også omfatter et forskningssamarbeid med CICERO og GRID Arendal om overvåking og sikring av bresjøer, og at dette prosjektet skal presenteres på klimakonferansen i København.

Avslutningsvis reflekterte Sørensen over hvor langt man kan komme i København. - Det er kjempevanskelig, men vi skal lykkes, og vi har større tro på dette etter at Obama vant valget i USA. Lykkes vi ikke nå, når skal vi lykkes? Det er ekstremt viktig at vi får til en avtale som er slik at vi har noe å gå videre med etter 2012. ... Dette er verdenssamfunnets sjanse til å vise at vi er i stand til å gjøre noe i fellesskap.

Statssekretæren avsluttet sitt innlegg med et sitat fra Al Gore, som hun selv og Børge Brende nominerte til fredsprisen for to år siden: Vi har alt vi trenger for å unngå farlige klimaendringer, kanskje med unntak av politisk vilje. Men politisk vilje er en fornybar ressurs.

Paneldebatt

Roy-Arne Varsi fra Tibet-komiteen åpnet spørsmålsrunden med å vise til tvangsflyttingen av nomader i Tibet, og de konsekvenser dette har. Han poengterte at menneskerettigheter og klima må ses i sammenheng, og ønsket svar fra statssekretæren på hvordan vi kan påvirke Kina til å endre sin politikk overfor nomadene i Tibet, for eksempel på klimakonferansen i desember.

Martin Solholm og Eirik Humlen Foto: Thrond Berge Larsen

Sørensens respons var at klimakonferansen først og fremst blir en toppolitisk arena for å få på plass et rammeverk, men at tematikken som Varsi tok opp kunne belyses på de mange ekstra konferansene som vil finne sted i sammenheng med FN-konferansen. Hun viste også til betydningen av å ha et godt samarbeid med de som bor i og lever av naturen når det gjelder tilnærming for å opprettholde økosystemer.

Inge-Bjart Torkildsen, også fra Tibet-komiteen, informerte kort om den utstrakte kraftverkutbyggingen i Kina, og at det er vanskelig å få informasjon om disse prosjektene. - Har Miljøverndepartementet et slags etterretningsvesen, spurte han.

Svaret fra Sørensen var at det er NVE (Norges Vassdrags- og energidirektorat) som har mest kunnskap om dette i forbindelse med deres hydrologisamarbeid med Kina. På Himalayakonferansen (klimakonferanse på Norsk Polarinstitut for land som har høytliggende isbreer) i Tromsø så vi en del eksempler på gruvevirksomhet og utbygging av en slik karakter som vi aldri kunne vært i nærheten av å finne på i Norge. Vi har erfaring og kompetanse som kan bidra til å unngå utbygging i en slik skala som medfører så store konsekvenser, og det er åpenbart at vi må følge med på denne utviklingen.

Thrond Berge Larsen fra begge arrangør-

I Kathmandu: Department of Water Induced Disaster Prevention
Foto: Marit Bakke

foreningene tok opp problemet som Dannevig nevnte med bresjøer som plutselig kan tømme seg og forårsake en enorm flom i vassdraget nedenfor. Det som gjorde at myndighetene og forskere begynte å ta denne problemstillingen alvorlig var at et kraftverk som nesten var ferdig og som skulle forsyne Namche Bazar med strøm ble vasket bort av en slik flom i 1985. De som planla dette kraftverket i 1975 hadde ingen tanker om at dette kunne skje – og det vet jeg, fordi jeg var en av de to som planla det!. Heldigvis førte denne flodbølgen til at man nå forsker på dette og prøver å sette inn tiltak. FN har studert 900 slike innsjøer i Himalaya og 200 av dem står i fare for å bryte, kommenterte Larsen. Han fremholdt også at han håpet at SV i den nye regjeringsplattformen ville kjempe for å sette inn langt sterkere tiltak mot klimaendringer og foreløpig prioritere dette som er så viktig for verdens fattige foran andre SV-saker som utrydding av fattigdommen i Norge og en mer liberal innvandringspolitikk.

Olav Myrholt fra Utviklingsfondet fortalte at de har to prosjekter i Nepal; klimatilpasning i jordbruket og et klimanettverk for distriktene i Nepal. Han sa at de opplever at miljømyndighetene i Nepal etterspør kunnskap, tjenester og samarbeid fra Norge, men at de ikke når fram. Hvorfor er det ikke et tettere samarbeid, for eksempel om målestasjoner for klimaendringer, spurte han.

Heidi Sørensen svarte at det internt i "miljøfamilien" er flere prosjekter i Nepal, og at det er gjort ting i forhold til Nepal med hensyn til å koble miljø til utvikling. Hun lovet å ta med spørsmålet tilbake til statsråden og se nærmere på hva Norge gjør i forhold til Nepal.

Forfatter og filosof Jostein Gaarder avsluttet spørsmålsrunden med et, ifølge ham selv, naivt spørsmål: Er det mulig å overhode forestille seg at vi kan møte klimaendringene uten at vi må gjøre en radikal omfordeling av kjøpekraft?

Statssekretær Sørensen mente at vi må ha som utgangspunkt fremover at vi skal skape et samfunn hvor alle har samme rettigheter til utslipp, og at målet er samme utslipp per person uansett hvor på kloden du bor innen 2050. Det høres logisk og enkelt ut når man sier det, men i realiteten innebærer det en dramatisk omfordeling av ressurser. Rettferdighetsperspektivet må være visjonen og det langsiktige målet. Uten dette får vi heller ikke med oss de landene vi trenger, avsluttet Sørensen.

Bodil Fremstad

En kraftinnsats i Nepal: Odd Hoftun

Blant norske veteraner i Nepal ruver Odd Hoftun (f. 1927). Han var utsending for Den norske Tibetmisjon til Nepal fra 1958. Han ble en levende legende for sitt særegne, tekniske misjonsarbeid, og sitt utrettelige engasjement for å utvikle landets egne ressurser. Han er fortsatt aktiv som rådgiver og pådriver innen vannkraft og industri i landet.

Peter Svalheim har skrevet en biografi om Odd Hoftun, i nært samarbeid med ham selv. Boka er nettopp utgitt på Avenir forlag, og har tittelen: "Kraftverket. Odd Hoftun. Portrett av et livsverk." Hamro Patrika har vært så heldige å få Peter Svalheim til å skrive en kortversjon av Hoftuns imponerende virksomhet.

Odd og Tullis Hoftun på Gjeving i Tvedestrand 2007.
Foto: Peter Svalheim

I 2006 var det en konferanse om vannkraft og bærekraftig utvikling i Sør-Afrika, arrangert av International Hydropower Association. Målet var å utarbeide forslag til handlingsprogram og prinsipper for vannkraftutbygging på hele det af-

rikanske kontinentet. Alle bistandsekspertene var der. Hver eneste stat i Afrika var representert på et ministermøte som ble holdt etter konferansen. Odd Hoftun var spesielt invitert. Bakgrunnen for invitasjonen var Andhikolaprojektet, som ble hedret med utmerkelsen *Blue Planet Prize* året før. Andhikolaprojektet var et integrert vannkraftutbyggings- og distriktsutviklingsprosjekt mellom Tansen og Pokhara i Nepal, som Odd tok initiativ til på 1980-tallet. Odds oppdrag i Sør-Afrika var å fortelle om arbeidet sitt i Nepal – som et praktisk eksempel på det nye, store motebegrepet innen bistandsfilosofien: *Human Capacity Building*.

Diskusjonen etter foredraget hans ga Odd en aha-opplevelse. Uttrykket *Human Capacity Building* setter jo ord på det han hadde holdt på med gjennom femti år! Siktemålet i alt han har gjort, fra å undervise ferske lærlinger i bruk av håndredskap, via arbeidet med å skape en egen nepalsk kompetanse for industri og vannkraft til en rådgivning og strukturdannelse på et høyt samfunnsplan, har hele tiden vært å skape ferdigheter og holdninger som er gunstige for utvikling av landet. Det han har drevet med hele tiden ligger i dette nye begrepet. Hans innsats har vært en eneste, lang *Dugleiksbygging*!

Odd konstaterte også, noe overrasket, hvor oppsiktsvekkende og uvanlig budskapet og metodene hans egentlig var. Han fant ikke et eneste land i Afrika med et eget, nasjonalt kompetansemiljø for vannkraft, slik som i Nepal. Av en eller annen grunn har det vært utenkelig å bygge opp

egne, nasjonale infrastrukturer innen teknikk og vannkraftkompetanse på det afrikanske kontinentet, den store bistandsinnsatsen til tross. Hvorfor kan det være at Nepal har en slik nasjonal kompetanse, men ikke hele Afrika? Det har en del med Nepal å gjøre. Men skyldes kanskje aller mest personen Odd Hoftun.

Som sønn av kraftverksbestyreren i Ål i Halvingdal, fikk Odd tidlig vannkraftteknikk og arbeidsetikk inn i blodet. Gjennom moren fikk han også sterke impulser fra bedehuset. De haugian-ske idealene i det tradisjonelle bondesamfunnet var til stede. Han gjorde alt dette til sitt – men ikke som blåkopi. Isteden dannet det bakgrunn for en bevissthet om at han hadde en livsbestemmelse å følge. Odd utdannet seg som vannkraftingeniør ved Norges Tekniske Høyskole, og skaffet seg relevant praksis som ansatt i kraftselskaper i henholdsvis Ålesund og Drammen. Dette var på 1950-tallet, i frambruddet av det moderne Norge. Ingeniører var ettertraktet og kunne regne med en trygg karriere innen næringslivet eller det offentlige. Odds planer gikk i en annen retning. Han ønsket å stille seg til rådighet for u-landstjeneste, gjerne gjennom misjonen. Problemet var bare at ingen misjonsorganisasjon så noen nytte i en ingeniør. Dette var situasjonen, helt til Den norske Tibetmisjon tok kontakt: Om Hoftun kunne lede arbeidet med å bygge et sykehus i Tansen, Nepal?

Odd og ektefellen Ingeborg Marie "Tullis" Hoftun kom til Tansen i januar 1958, og ble virvlet inn i et internasjonalt felleskap av idealister som dem selv. Plattformen var *United Mission to Nepal* (UMN), som ble dannet kort tid etter at Nepal åpnet sine grenser i 1951. UMN samlet i seg en rekke misjonsorganisasjoner og kirker som la innbyrdes forskjeller igjen ved grensen for å gjøre en felles innsats. Hindukongedømmet Nepal

Tullis og Odd Hoftun ved sykehustomta i Tansen i 1959.

Foto: UMN.

stilte som vilkår at misjonærene skulle avstå fra å misjonere. Dermed var organisasjonen henvist til å utøve *yrkesmisjon*: vise i holdninger og handlinger hva de sto for. I praksis ble UMN landets største bistandsorganisasjon.

Odd og Tullis Hoftun hadde ingen formelle kurs i kultur og språk. Byggearbeidet skjedde i omgivelser så å si frie for tekniske hjelpemidler og fagkunnskap. Alt som ikke fantes på stedet, måtte bæres på ryggen fra slettelandet en dagsmarsj nedenfor. Odd bygde opp et enkelt, lite verksted i forbindelse med byggearbeidene. Det viste seg å være det best utstyrte verkstedet i hele Vest-Nepal. Han etablerte en enkel praksisopplæring av lokale medarbeidere på byggeplassen. Disse ble raskt attraktive som "byggeeksperter" i regionen. Odds oppdrag var tidsbegrenset og knyttet kun til sykehusbyggingen. Underveis ga erfaringene i arbeidet og de store behovene i samfunnet ham ideen til en teknisk misjon. Tankene hans brøt radikalt med framherskende tenkning innen både misjon og bistand på denne tiden. Like fullt fikk han klarsignal fra UMN til å gå i gang og virkeliggjøre den.

Odd ville opprette et teknisk institutt hvor ungdom skulle få delta som lærlinger i industri-

ell produksjon av varer og tjenester. Slik kunne de tilegne seg grunnleggende ferdigheter innen maskin-, metall- og trearbeid. Læringen skulle skje i tett kontakt med en læremester, som ikke bare tok ansvar for den tekniske veiledningen. Mesteren skulle også være livslærer og rollemodell for de holdningene og den arbeidsetikken som i sin tid gjorde vestens utviklingssprang mulig. Produksjonsbedriftene skulle ha lønnsomhet som mål fra dag én. Misjon og bistand skulle avstå fra å "redde" feilslåtte ideer med ekstrabevilgninger. I det hele tatt var det bedre å ha for lite penger enn for mye. For smalhans trigget fantasien og tiltaksevnen, og bidro til å finne løsninger som kunne fungere som realistiske foregangseksempler for samfunnet rundt.

I november 1963 skrev Industriministeren i Nepal under på avtalen som ble startpunktet for Butwal Tekniske Institutt (BTI). Avtalen hadde form av et frø: Den anga startpunktet. Samtidig satte den ingen begrensninger for omfanget av virksomheten eller størrelsen på bedriftene som skulle utvikle seg. En rekke av Nepals i dag største private næringsbedrifter har det til felles at de har sprunget ut av dette frøet. Disse bedriftene og foretakene utgjør samtidig et eget, nepalsk kompetansemiljø, særlig innen vannkraftfeltet.

Instituttet ble lagt til Butwal i Terai, ved foten av de første fjellene nedenfor Tansen. Tradisjonelt var denne markedsplassen omlastingsstedet til menneskerygg for varer som skulle videre nordover til fjelldistriktene, og endepunktet for enkle varer som de samme fjellfolkene bar ned til slettelandet for å tjene noen få mynter. På 1960-tallet hadde Butwal noen få tusen innbyggere gjennom vinteren. Sommerstid lå byen utdødd under den stekende sola. Det fantes ikke en elektrisk motor i vid omkrets. Kunnskap og ferdigheter innen teknikk var fraværende. På begynnelsen av 1960-

tallet gjæret det i befolkningen. Den tette skogen i Terai måtte vike for et stort befolkningsoverskudd fra fjellene, og store veiprosjekter skulle knytte slettelandet og fjelldistriktene sammen. Enten måtte byen bli et knutepunkt for kommunikasjon, eller så ville den dø ut. Ville Butwal klare omstillingen?

Odd fikk en tomt til disposisjon i utkanten av byen. Alt manglet. Alt måtte gjøres samtidig. De første verkstedhallene kom på plass. Samtidig sendte han en appell hjem til vannkraft-, verksteds- og ingeniørmiljøet i Norge om å få overta brukt verktøy og maskineri. Alt var av interesse, for landet manglet praktisk talt alt! I Odds strategi for industrireise i Nepal, var brukt utstyr et ideelt utgangspunkt, og faktisk bedre enn nytt. Eldre maskiner er gjerne teknisk enklere, og dermed bedre egnet til undervisning og opplæring. Det ville kanskje trenge vedlikehold og reparasjon, noe som i seg selv ville gi lærlingene gode muligheter for praktisk øving. Og så falt det selvsagt langt billigere, slik at det økonomisk sett var innen rekkevidde.

Appellen traff en nerve. I Norge hadde industrialiseringen kommet så langt at det var på tide å skifte ut de første maskinene, ikke fordi det var noe feil med dem, men av rasjonerings- og effektivitetshensyn. Interessen for u-hjelp og bistand var på topp. Odds venner fra studietiden, som var blitt ledere og direktører innen næringslivet, grep denne anledningen til å yte en innsats. Tilbudene om utstyr og materiell kom fra alle kanter. Ingeniører og bedriftsledere ble med i en entusiastisk dugnadsbølge med formål å starte industri i Nepal. Sommeren 1964 reiste Odd landet rundt og koordinerte innsamlingen. Innen sommeren var over var 176 tonn maskiner, verktøy og rekvirita pakket og klart. Pakkassene nådde Butwal våren etter, etter en omstendelig reise med frak-

tbåt, tog og lastebil. Denne forsendelsen representerte samtidig, i konsentrert form, gjennombruddet for industrialismens tidsalder i Butwal.

De neste tiårene kom mange tusen tonn med brukte verkstedsmaskiner og annet utstyr fra Norge til Nepal. Denne materielle bistanden var samtidig et særtilfelle i norsk misjons- og bistandshistorie. Fortsatt manglet en tredje faktor: Markedet. Det fantes i utgangspunktet ikke noe marked for industriprodukter i distriktet. Odd Hoftuns løsning ble å skape markedet selv. Dette skjedde da BTI starter utbyggingen av Tinau-elva like ved – nok en gang basert på brukt maskineri fra Norge. Disse kraftverksplanene ble også starten på et langt samarbeid med Norad, og pekte fram mot at Nepal ble et av Norges hovedsamarbeidsland i 1996.

Odd dannet et aksjeselskap: *Butwal Power Company* (BPC). BPC ble raskt den største kunden ved det tekniske instituttet, som produserte alt fra trillebærer og hengebroer til høyspentmaster, på bestilling fra BPC. Dette skjedde på sedvanlige kommersielle prinsipper. "Det ene fører det andre med seg, og når man har nådd et visst punkt, med tilstrekkelig mange sammenvirkende og gjensidig forsterkende aktiviteter, da er det kommet dit hen at økonomien er kommet i gang og vokser videre av seg selv. Man har nådd "take off speed" og er i lufta!", skildrer Odd i en artikkel. Nettopp dynamikken i Butwal dannet grunnlagserfaringen for denne bistandsfilosofien, som har fulgt Odd Hoftuns arbeid siden.

Tinau kraftverket sto ferdig i 1978. Det var på én megawatt. I norsk målestokk var det bittelite, og det hadde tatt hele 12 år å bygge. Samtidig dannet dette verket et forbilde som viste at landet selv kunne klare å bygge ut sine enorme vannkraftressurser. Og den formet et fagmiljø

Tinau-kraftverket. Odd Hoftun står på hengebrua over inntaksdammen. Foto: Tibetmisjonen.

for vannkraft. Odd sørget for å bevare dette fagmiljøet ved å danne entreprenørselskapet *Himal Hydro*. De neste vannkraftutbyggingene, i henholdsvis Andhikola (seks megawatt) og Jhimruk (12 megawatt), hadde som delformål å videreutvikle kunnskapene og ferdighetene til *Himal Hydro* og *Butwal Power Company*. Begge disse selskapene er de største av sitt slag i Nepal i dag. Underveis kom behovet for en egen, nepalsk verkstedsbedrift for vannkraftteknologi. Slik oppsto *Nepal Hydro and Electrics*, dels med bistand fra norsk næringsliv. Disse tre nepalske selskapene dannet også utgangspunktet da Nepal for alvor entret den internasjonale, kommersielle scenen på 1990-tallet. Det skjedde med utbyggingen av Khimti. Vannkraftverket i Khimti skulle være på 60 megawatt, og forutsatte et samarbeid med internasjonale, kommersielle aktører. Odd ble et bindeledd til norske Statkraft, som gikk inn i et sa-

marbeid med de nepalske vannkraftselskapene på likeverdige, kommersielle vilkår.

Linjestrekking fra Andhikola kraftverket, 1980-tallet. Foto: UMN

Etter hvert har også mange av lærlingene fra BTI etablert sine egne bedrifter, særlig innen verksteds- og vannkraftbransjen. Mange av dem har etablert seg i Butwal, som i dag er Nepals senter for lettere verkstedsindustri. Byen har nå et par hundre tusen innbyggere.

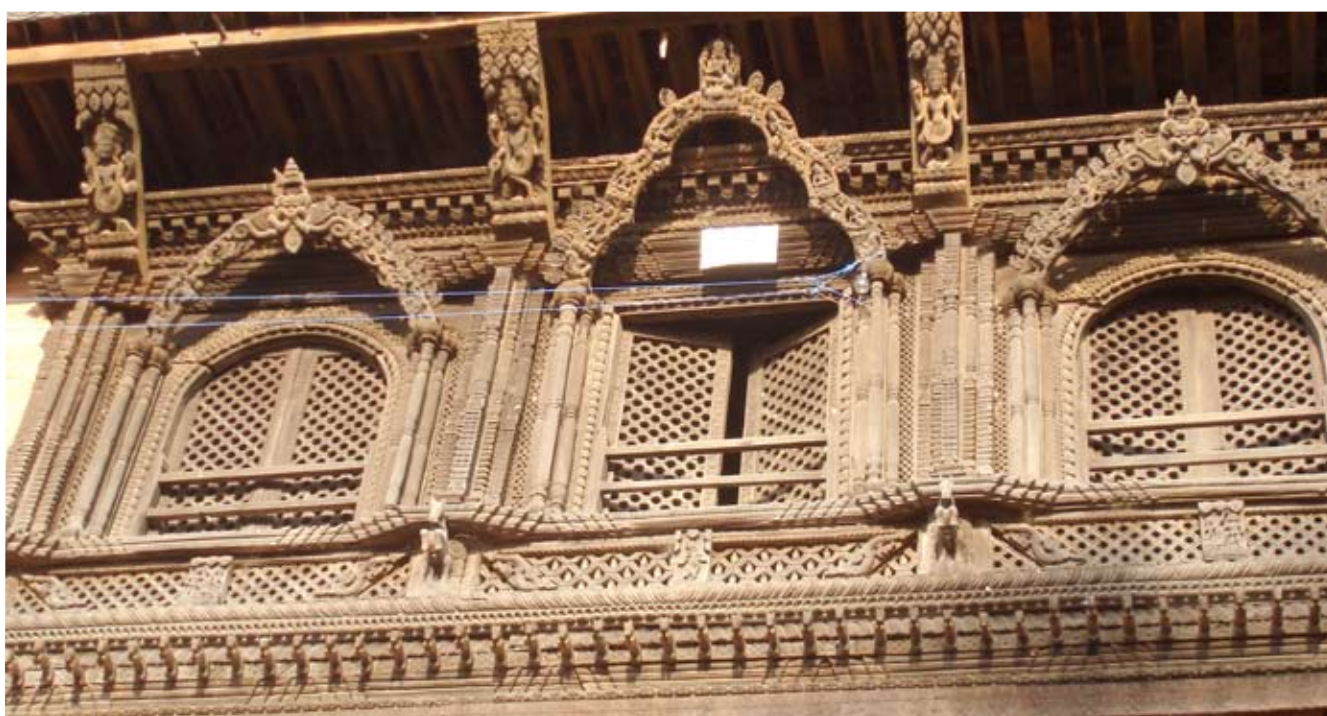
Odds innsats i Nepal omfatter fem tiår med opplæring via stadig større prosjekter og utfordringer. Skuffelsene og tilbakeslagene har

vært mange, men arbeidet har gitt resultater. Det hadde mislyktes om strategien var pålagt ovenfra. Det ville blitt kvalt om givere hadde pøst på med penger. Isteden har det grodd fram en egen, teknisk ekspertise fra bunnen. Dette har samtidig brutt den onde sirkelen som u-hjelpsprosjektene lett fører med seg: at U-landenes egne innbyggere og selskaper aldri oppnår tillit i form av oppdragskontrakter fordi de er uten erfaring, og de oppnår ikke erfaring fordi de aldri får oppdrag der de kan lære.

I foredraget i Johannesburg pekte Odd også på den fremste suksessfaktoren, nemlig den menneskelige siden av saken: "Det som skal til, er folk som ser dette som livsviktig. Folk som er villige til å satse og starte prosessen – og har tålmodighet til å se det vel fram, helt til enden! Fordi det er menneskene som teller!"

Dette står vel også igjen som bunnlinjen i Odd Hoftuns livsverk gjennom fem tiår i Nepal.

Tekst: Peter Svalheim

De kunstneriske vinduene i Nuwakot slott, Nuwakot

Foto: Biswombhar Pradhan

Odd Hoftun: Bistand krever dialog

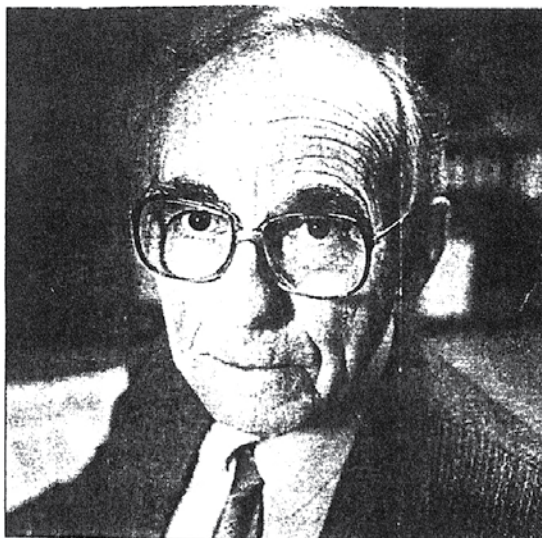
Nedenfor gjengir vi Aftenpostens omtale av Odd Hoftun da han ble 70 år i 1997.

Odd Hoftun:

Aftenposten 27. des. 1997

Bistand krever dialog

- Det er forkastelig med bistand som velledighet. Ved at vi gir mottageren sin selvrespekt og evne til å hjelpe seg selv, sier sivilingeniør Odd Hoftun, 70 år i dag, som gjennom 40 år har gjennomført en rekke vellykkede bistandsprosjekter i Nepal.

LANG ERFARING: Etter 40 års erfaring med bistandsprosjekter i Nepal mener Odd Hoftun å vite noe om hvordan lønnsom utvikling kan skapes.

FOTO: KNUT M. REKVE

ESPEN UTAKER

70 år 1. januar er det 40 år siden Odd Hoftun og hans kone Tullis for første gang satte sine ben på nepalsk jord for å bygge et sykehus på et isolert sted i Vest-Nepal.

Veier fantes ikke, og materialene måtte bæres inn til fots. Dårlig fremkommelighet gjorde at arbeidet tok fem år før bygget endelig sto ferdig. Men da hadde den nevenyttige sivilingeniøren fått blod på tann og var i gang med nye prosjekter. Siden den gang har det ballet på seg.

Må stille krav

Fremdeles pendler 70-åringen mellom hjemstedet i Tvedestrand og det lille fjelllandet som skvises mellom India og Kina. På dagsordenen står det drikkevann som skal skaffes til 700 000

menesker som lever med permanent vannmangel i Kathmandudalen. Gjennom en 27 kilometer lang tunnel skal vann føres fra et vassdrag utenfor byen og ned til et kraftverk.

- Vi håper at Norge vil være med på å dekke kostnadene til et prosjekt som har så stor betydning for folket som lider under vannmangel i Kathmandu, sier Hoftun, som er glad Nepal er blitt et av Norges nye hovedsamarbeidsland på bistandssiden.

Likevel er han skeptisk til deler av den internasjonale bistand som blir satt i gang.

Svake sider

- Bistand til Nepal har åpenbare svake sider. Landet blir dynget ned med tilbud om utviklingshjelp av konkurrerende bistandsorganisasjoner. Bistandsorga-

nisasjonene leverer ofte fra seg en ferdig pakke, i stedet for å la mottagerlandet definere hva som trengs, sier Hoftun oppgitt.

- Giverorganisasjonene må ta seg tid nok til å skape en dialog hvor begge parter forstår hverandre. I dag skal kontraktene skrives under så snart som mulig, dermed øker risikoen for misforståelser.

Etter 40 års arbeid for Den Norske Tibetmisjon vet Hoftun hvor vanskelig det er å lage vellykkede prosjekter. Likevel har han greid å skape lønnsomme virksomheter oftere enn folk flest, og med langt mindre penger.

Starte i det små

- For at det skal foregå en vellykket utvikling, må det være langsiktige prosjekter som starter i det små. Tegnet på et vellykket prosjekt

er at det går med overskudd. For å få det til må en være nøktern, og da er det bedre med for lite penger enn for mye. Da presses man til å greie seg med enkle midler, sier Hoftun.

– Som oftest er de menneskelige ressursene viktigere enn pengene. Vår oppgave er å motivere til selvhjelp, og for at det skal fungere, må det stilles strenge krav. Å stille krav er halve utviklingsjobben. Det kan være vanskelig å stille krav til de aller fattigste, fordi fattigdommen stjeler vilje og tro på at de kan lære seg noe.

Den beste fattigdomsorienteringen er derfor å motivere den unge generasjonen som vokser opp. De har potensial i seg til å lære, sier Hoftun, som har fått stor

anerkjennelse i Nepal for å motivere og utnytte unges potensial ved å la dem gå i skole hos lærermestere.

Kjøp brukt

Odd Hoftun erfarte tidlig landets skrikende behov etter tekniske fagfolk, og idéen om et senter for yrkesutdanning tok form tidlig på 60-tallet. Gjennom praktisk arbeid ble læregutter innen ulike tekniske fag utdannet.

Fagfolk fra Odd Hoftuns industrisenter har siden den gang vært sterkt ettertraktet ekspertise, og har stått for en viktig del av utviklingen av Nepal. Rundt yrkesskolen vokste det opp et bredt spekter av industri som ble et lokomotiv for Nepals vekst.

Industriene var begynnerfasen fortrinnsvis basert på brukte norske maskiner som ble kjøpt billig eller mottatt som gaver. Odd Hoftun fortrekker som oftest de gamle slitesterke maskinene fremfor ny teknologi.

Lokale ressurser

– God utviklingshjelp er hjelp som kan kopieres med lokale ressurser. Det var nyttig u-hjelp å samle inn brukte maskiner fra Norge fordi disse mye lettere kunne vedlikeholdes med lokale ressurser. Det er altfor mye plunder med moderne elektronisk utstyr, samtidig som en gjør seg mer avhengig av leverandørene, forklarer den NTH-utdannede sivilingeniøren. ■

Et nepalsk hus i Nuwakot

Foto: Biswombhar Pradhan

Martin Chautari

Møteplassen som vokste seg stor

Alle som har vandret i fjellene i Nepal vil umiddelbart vite hva en Chautari er, selv om de ikke kjenner navnet. Den finnes oftest under et stort skyggefullt tre, gjerne i utkanten av en landsby: En enkel steinplatting med store trinn der slitne bærere kan sette fra seg børen, trekke pusten og utveksle siste nytt med andre veifarende og landsbyboerne. Martin Chautari er oppkalt etter Martin Hoftun, en nordmann født og oppvokst i Nepal. Den 31. juli 1992 satt Martin, som på grunn av en sjelden muskelsykdom hadde vært bundet til en rullestol hele livet, om bord i en Thai Airbus på vei inn for landing i Kathmandu hvor han skulle gjøre ferdig et forskningsprosjekt om Nepals historie, som også var hans doktorgradsavhandling ved Wadham College i Oxford. I stedet endte flyturen i en fjellvegg i Gosainkund nord for Kathmandudalen og Martin omkom sammen med 112 andre i Nepals til da verste flyulykke. Martin ble 28 år.

Martin hadde opparbeidet et vidt kontaktnett blant politikere og intellektuelle i Nepal som akkurat da var i inne i den turbulente perioden da folket reiste seg mot kongen og demokrati-bevegelsen var på sitt mest løfterike. Martin, som også hadde kontakter blant akademikere og kunstnere i land som blant annet Tsjekkia, så klare paralleller til demokratibevegelsene i Øst-Europa på denne tiden, og var en aktiv deltaker i debatten. Sammen med den britiske forfatteren Willam Raeper, som omkom sammen med ham i flyulykken, hadde han nettopp utgitt boken

Savnet. Dagbladet 2. august 1992.

Artikkel om flyulykken. Vårt Land 3. august 1992.

Spring Awakening om 1990 revolusjonen i Nepal. I september 1991, altså et lite år før ulykken, samlet Martin og hans venner en gruppe intellektuelle til en debattkveld. Temaet den første kvelden var *verdier* og Martin innledet. Gruppen begynte å møtes regelmessig på tirsdager, først annenhver uke, siden oftere og ble snart et viktig forum for fri diskusjon i et land der få eller ingen slike møteplasser fantes.

Siden 1991 har Martin Chautari fortsatt sine tirsdagsmøter eller *Mangalbare Chalphal* uten andre avbrudd enn de store høytidene, gjennom borgerkrig og omveltninger. Bikash Pandey ble en nøkkelperson den første tiden. Etter hvert kom flere til. En av dem var Pratyoush Onta som med sin doktorgrad i nepalsk historie var den naturlige arvtaker etter Martin. Under hans ledelse utviklet Martin Chautari seg til å bli et samlingssted for Kathmandus intellektuelle, et respektert sted i landets akademiske miljøer og et navn som ble lagt merke til også i maktens korridorer.

Siden begynnelsen har opplegget vært det samme, selv om virksomheten etter hvert har kommet inn i langt fastere former. Utgangspunktet var egentlig et brobyggingsseminar i Oslo 20. september 1986 som Martin tok initiativet til. Dette var basert på prinsippet om multidisiplinær dialog – noe som har forblitt et grunnprinsipp for Martin Chautari. Et like viktig prinsipp er uavhengighet av alle politiske og andre institusjoner eller organisasjoner.

Martin Chautari ble opprinnelig finansiert av et minnefond som ble opprettet av Martins foreldre og venner da han døde. De første årene ble driften dekket av dette fondet som i tillegg til gaver også besto av erstatningen fra flyselskapet. Midlene gikk med til å betale husleie for møtelokale, lønn for en heltidsansatt vaktmester/

husholder, en deltidsansatt kontormedarbeider, og for løpende utgifter til strøm, vann og telefon. Noe ble også brukt til innkjøp av møbler og kontorutstyr som datamaskin, printer og prosjektør og til bøker, aviser og tidsskrifter for biblioteket.

Etter at de opprinnelige pengene i fondet tok slutt, har et uformelt nettverk av familie og venner av Martin som kaller seg *Martin Chautari Network*, fortsatt å samle penger for å sikre den grunnleggende driften, mens en stadig større del av de økende aktivitetene ved Martin Chautari er blitt dekket av egeninitierte prosjekter med støtte fra et bredt spekter av internasjonale organisasjoner. For ved den spede begynnelsen i 1991 kunne ingen drømt om hva Martin Chautari skulle bli til. Det er umulig her å liste opp alle aktiviteter, publikasjoner og prosjekter av ulike slag som Martin Chautari har vært involvert i. Interesserte henvises til organisasjonens egen nettside: www.martinchautari.org.np, men her er noen eksempler.

De holdes fortsatt møte hver tirsdag med temaer over et vidt spekter, men flere av ukens øvrige kvelder er nå viet mer spesifikke temaer som media og journalistikk, film, litteratur, osv. I tillegg er biblioteket med leseplasser åpent daglig og staben økt betydelig. Martin Chautari har stått for en rekke forskningsprosjekter og fagpublikasjoner, særlig innen samfunnsfag, historie og media, men også innen områder som utvikling, miljø og demokratibygging. Organisasjonen som i dag er registrert som en egen Non-Profit Organization har mottatt prosjektstøtte fra organisasjoner som blant annet Ford Foundation, Kirkens Nødhjelp, Danida, Japan Foundation Asia Center.

I tillegg til Bikash Pandey og Pratyoush Onta som fortsatt er viktige støttespillere, bør også nevnes Manjushree Thapa, Nepals fremste engel-

Porten inn til Martin Chautari

En del av staben i Martin Chautari. Pratyoush Onta lengst til høyre.
En del ansatte hadde ikke kommet tilbake etter Tihar.

Bibliotekarene Upasana Pandit og Bidya Sharma.

skspråklige forfatter som også har vært en viktig drivkraft. Omkring henne har det i Martin Chautari vokst opp et miljø av skjønnlitterære forfattere som også har fått hjelp gjennom seminarer og skrivekurs og flere av dem har også utgitt litteratur både på nepali og engelsk med Martin Chautari som forlegger. (red. anm. Munjushree Thapas roman *The Tutor of History* ble omtalt i *Hamro Patrika*, 3, oktober 2007, s. 10-11). Martin Chautari har løpende samarbeid med en rekke fagtidsskrifter og utgir flere selv. I flere år publiserte de også bokanmeldelser i *Kathmandu Post*, ofte etter å ha diskutert boken en av debattkveldene.

I dag spiller Martin Chautari en viktig rolle i det nye Nepal og har ambisjoner om å bli det viktigste selvstendige forskningsmiljøet i landet for flere av områdene det har engasjert seg i.

Martin Chautari Network tar gjerne med nye støttespillere, og interesserte kan kontakte undertegnede for nærmere informasjon.

Erik Hoftun

ehoftun@gmail.com

Etter et besøk hos Martin Chautari (MC) i oktober 2009 kan jeg supplere Erik litt. 25 personer (forskning, bibliotek og administrasjon) er ansatt med fast lønn, og 12 arbeider heltid på forskningsprosjekter med eksterne midler. Akkurat nå var bl.a. Promod Bhatta (nr. 5 fra venstre på bildet) nesten ferdig med en rapport om universitetsstudenters sosiale bakgrunn.

Martin Chautari fikk bibliotek i 2005, og i 2006 ble det åpnet for publikum. I et eget leserom finnes det tidsskrifter og aviser.

Tekst og bilder: Marit Bakke

Ingebrigt med Pramila Giri på Henie-Onstad kunstsenter 1983.

Ingebrigt Toft har vært medlem av Norge-Nepalforeningen helt fra starten og var til og med medlem i det første styret som ble valgt i 1984. I disse 25 årene er det vel knapt det møte han ikke har deltatt på. Det har ikke vært tvil om hans engasjement og entusiasme for alt som har med Nepal å gjøre. Hamro Patrika har bedt Ingebrigt fortelle litt om seg selv og sine opplevelser i Nepal.

Hva bragte meg til Nepal første gang?

La meg gå 25 år tilbake i tid. Sommeren 1983 hadde jeg avsluttet 3 år i Norads tjeneste som bygningsingeniør ved utbygging av sykehus og helsestasjoner i Botswana. Utviklingshjelpen plasserte meg som Planning Officer i Ministry of Public Health.

Etter at oppdraget i Botswana var fullført planla jeg hjemturen slik at den gikk til Sri Lanka, Bangkok, Nepal, og Karachi. En venn fra tiden i Botswana, Torill Stokland (ansatt et år i Botswana Røde Kors) hadde gitt meg adressen til en jour-

nalist som hun hadde møtt i New York, Manjula Giri. Hun og andre venner hadde reklamert for Nepal. Som ung, i 1951-52, hadde jeg vært med på byggingen av en flyplass i Rangoon i Burma og var blitt tiltrukket av Østens eldgamle kultur.

I fire dager travet jeg rundt i Kathmandu. Jeg husker enda at jeg tenkte at det var her jeg skulle ha vært med på utviklingshjelp, ikke i Botswana – de så ut til å klare seg godt. Jeg traff blant annet Manjula og søsteren Pramila som kjente arkitekten Hans Bjønnes, som da var ansatt i et NGO

prosjekt for å bygge skoler. Hans hjalp Pramila med å planlegge en kunstutstilling i Oslo høsten 1983.

Hjemme igjen

I august samme år var jeg vel hjemme igjen i Oslo. På et foredrag på Blindern traff jeg tilfeldigvis Hem Gurung. Vi fant hverandre ganske raskt og ble gode venner. På denne tiden startet et begynnerkurs i Nepali på Blindern med Knut Kristiansen som lærer. Som den språkstudent jeg var på hobbybasis, meldte jeg meg på. Det skulle bli et årelangt samarbeide (også omfattende Hindi) med et usedvanlig og godt menneske som Knut var. Pramila fikk sin utstilling i Oslo, og det ble en suksess. Jeg kjøpte en liten bronsestatue som skulle forestille guden Ganesh, visdommens gud.

På denne tiden var det igang drøftelser om å få istand en forening som knyttet nærmere bånd mellom Nepal og Norge med tanke på utviklingen av Nepal. I begynnelsen av september 1983 ble det holdt et konstituerende møte i Den Norske Ingeniørforening på Viktoria Terrasse der foreningen ble stiftet og fikk et midlertidig styre inntil et fast styre ble valgt i 1984. Jeg var blant styremedlemmene sammen med Knut Kristiansen, Sigmund Kvaløy Setreng, Hem Gurung, og Albert Kolstad som styreleder.

I forrige nummer av *Hamro Patrika* fortalte Hem Gurung om bakgrunnen for Norge-Nepalforeningens opprettelse. Jeg kan bekrefte at foreningen de første årene først og fremst la vekt på at den skulle arbeide for økt bistand til Nepal. På et av møtene var representanter for mange norske hjelpeorganisasjoner samlet for å fremme en nærmere koordinering av hjelpearbeidet. Som et ledd i dette fikk foreningen i 1987 utgitt et informasjonshefte om Nepal, glimrende ut-

formet av arkitekt Dag Norling. Jeg husker at jeg var i Norsk Utviklingshjelp på Viktoria Terrasse og fikk utbetalt et bidrag på kr. 7.000 til utgivelsen av heftet. I 1996 ble heftet fornyet med Kirsten Greiner som redaktør og med støtte fra Norad.

Slutten av 1980-årene var en vanskelig tid for Nepal, klemte som det ligger mellom India og Kina. Det gjaldt fornyelse av handelsavtalen med India og retten til en transportlinje gjennom India for handel med omverden. Dette skapte naturligvis bekymring i en liten forening som Norge-Nepalforeningen og påvirket også møtevirksomheten. Den politiske situasjonen inn i 1990-årene var i det hele tatt svært uklar med kongens stilling som et sentralt spørsmål.

Tilbake i Nepal

Høsten 1994 var jeg tilbake i Nepal. Men først hadde jeg noen dager i Bhutan med innreise fra India til den bhutanske grensebyen Phuntsoling, og derfra over 6 timers kjøring til hovedstaden Thimpu, der vi ble mottatt av en offisiell bhutansk delegasjon. Det var den gang, som nå, begrensning på antall turister pr. år – i 1994 var 3000 personer maksimum.

I Bhutan feiret jeg 72 års dagen (73 somre etter buddhistisk tidsregning) og opplevde buddhistiske festivaler i flere klostre med et fantastisk folkeliv. Det var fristende å bruke betegnelsen Shangri La om landet, men det har jo vært, og er fortsatt problemer med minoriteten av tidligere nepalske innvandrere som ikke er blitt godkjent som bhutanske statsborgere. Fra Bhutan gikk reisen tilbake til Darjeeling, deretter en spektakulær busstur til Biratnagar og så med fly til Kathmandu. Dermed kunne mitt fem ukers opphold i Nepal begynne.

Ganske snart traff jeg Hem Gurung og famil-

ien. Hem tok meg med til Immigration Office der jeg fikk demonstrert hvor lite effektivt det nepalske byråkratiet kan være. Hem skulle fornye visa for noen norske, men etter nesten tre timers venting holdt Hem på å sprekke. Vi måtte ha en pause og Hem hjalp meg med å få et værelse på Kathmandu Guest House. Tilbake på Immigration Office var det liten framgang i behandlingen av papirene: Kom igjen i morgen!

Men det var mye annet å ta seg til. Hans Bjønnes, Pramila og jeg avtalte en tur noen dager senere, og i Butwal Power Company lovte Håkon Kyrkeide å undersøke muligheten for at jeg kunne komme til Khimti kraftanlegget. Min hotellvert i Darjeeling var opprinnelig tibetaner og han hadde sendt meg et brev til sin kone som da var i Kathmandu for å se sine gamle foreldre reise tilbake til hjemstedet i Tibet. Jeg oppsøkte familien som var samlet i den tibetanske bydelen bak stupaen i Bhodinath før avreisen. På mitt spørsmål svarte den gamle mannen at de ikke var redd for forbindelsen med Tibet, til tross for at han tidligere hadde sittet en måned i fengsel.

På Kathmandu Guest House traff jeg igjen interiørarkitekten Nando Vigo som jeg hadde snakket med i Thimpu. Hun tegnet moderne design for teppefabrikken Samling Carpet Industry og ga meg adressen i Bhodinath. En dag dro jeg til Tribhuvan University's hovedcampus som ligger utenfor Ring Road, i nærheten av Kirtipur. Der trasket jeg rundt og ble blant annet bedt inn på Geologisk institutt der det foregikk en enkel seremoni med utdeling av en blomst til hver av de nye studentene.

De forskjellige instituttene lå spredt rundt på det store området, i landlige omgivelser som var i skarp kontrast til det tettpakkete og forurensete Kathmandu. Mens jeg ruslet rundt i Patan, fikk jeg

tilfeldigvis se skiltet til Butwal Power Company. Der traff jeg ingeniør Kyrkeide, og også Robert Lund og Wenche Lund, begge ansatt i Statkraft. Wenche Lund deltok i de finansielle forhandlingene med Asia Development Bank og det amerikanske konsulentfirmaet Morrison Knudsen om Khimti utbyggingen. Under kveldens middag hjemme hos Kyrkeides traff jeg Dorothea (United Mission) og Magne Sævestbøl (Statkraft), og det ble en hyggelig prat om forholdene i Nepal og om felles kjente i Norge-Nepalforeningen.

En morgen hentet Hans Bjønnes meg for å bli med ti NTH arkitektstudenter til Dakshin Kali. På veien stoppet vi ved et lite, idyllisk beliggende indisk tempel der Hans og Pramila hadde giftet seg 5-6 år tidligere (red. anm.: Les mer om Hans Bjønnes og Pramila Giri i *Hamro Patrika*, nr. 3, 2007). Tilbake i Kathmandu hørte jeg byplanleggeren David Irwins forelesning om Kathmandu Urban Planning Development.

Hem hadde invitert meg til å delta på et større seminar som skulle holdes i hans landsby Tamagi, nord for Pokhara (red.anm.: Se *Hamro Patrika* nr. 3, 2009, side 9-13). Det var fristende å kombinere med en trekkingtur til Jomson og Muktinath, og jeg skaffet meg derfor trekking permit til Annapurna regionen.

Seminar i Tamagi

Turen til Tamagi gikk med fly til Pokhara, buss til Naudanda, og til slutt to timer til fots på nokså kronglete sti i fjellskråninger. I Tamagi ble vi møtt at Hems nesteldste bror, Ram Bahadur Gurung. Dagen ble avsluttet med daal bhat hos en av hans naboer og rakshi hjemme hos Ram. Den hadde han selv laget av hirse som var dyrket på egen jord. Ikke underlig at jeg sov godt på utmerkete madrasser og i ordentlig seng.

Neste morgen var jeg oppe i 6-tiden med solen på Annapurna og Machhapuchchhare – et praktfullt syn! Jeg drakk te, mens morgenstellet av dyrene gikk sin vante gang og en tjenestejente vasket tøy. Landsbyen brukte skiferheller på taket (som i Norge) og stiene var hellelagt med trapper der det var ekstra bratt. Et par timer senere var det frokost i felleshuset, og en time senere ble Asian Partners Mini Seminar 1994 (APMS) åpnet med en enkel seremoni der hver deltaker tente et stearinlys.

Hem åpner MDO-seminaret i Tamagi.

Seminaret ble holdt i regi av Machhapuchchhare Development Organisation (MDO). MDO samarbeidet med Fremtiden i våre Hender og seminaret ble støttet av Norad. MDO sier at "Development work in the community is possible only if the programmes are carried out by the local people in a participatory way and on the basis of democratic values." Det var virkelig oppmuntrende å se hvordan de unge ble trukket med i arbeidet for å "enhance the quality of life especially among the poor classes, and to promote activities related to women, youth, and children." MDO hadde derfor knyttet til seg "young motivators", også unge piker. Jeg ble spurt om å si noen ord om meg selv, at jeg nå var en 72 år gammel pensjonert sivilingeniør, og at jeg hadde arbeidet i afrikanske utviklingsland. Med erfaringene fra

Afrika kunne jeg støtte MDOs strategi med å basere Community Development Projects på landsbyenes lokale tradisjoner sammen med nye ideer om utvikling som praktiseres verden over. Jeg var overbevist om at MDO ville bli en suksess (red. anm.: Det står mer om MDO i forrige *Hamro Patrika*, nr. 3, 2009, s. 9-13).

Samtidig kunne jeg observere en tendens til at de unge flyttet ut fra landsbyen, enten til Pokhara eller Kathmandu, for videre utdanning eller for å søke job. I Tamagi var det Primary School og i nabobygda hadde Norad bygget en High School. Flere voksne hadde flyttet til Pokhara og startet en forretning, blant annet Hems eldste bror Purna. Fremdeles ble gurunger rekruttert til den britiske eller indiske hæren og som livvakt for Sultanen av Brunei. Andre arbeidet i India eller arabiske land. Så faktisk var det en del hus som sto tomme. Åkerlappene i Tamagi er små, jordsmonnet steinet og skrinnet, og den ligger for høyt til å dyrke ris. Det går i hirse, mais, grønnsaker og poteter. Landsbyen overveiet derfor å begynne med turisme.

Neste dag besøkte seminardeltakerne området ved Harpan, en landsby som ligger nedenfor Tamagi i retning Pokhara lake. Området er befolket av brahminere, men fattige og tildels jordløse, og av lavere kaster som chetri som er håndverkere og bønder. Det var en tydelig forskjell fra de mere velstående gurunger i Tamagi, men MDO prøvde å oppmuntre folk til nye aktiviteter, f.eks. å få bondene til å dyrke nye grønnsaker og frukt. En smed hadde sin egen smie og snekkere saget planker.

Turen i det bratte terrenget ned og opp igjen til Tamagi var god trening før turen til Annapurna området og jeg fikk testet kondisjonen. Den var OK, og ingen kunne forstå at jeg var 72 år. Kvelden ble avsluttet med *rakshi* hjemme hos en av MDOs styremedlemmer. Etter hvert ble

Smeden i Harpan.

stemningen livlig og Hem og jeg fikk satt igang en sangkonkurranse ved å synge "Per Spelmann" duett – til stor jubel.

Dagen etter gikk turen nordover til Daulari og Baudari. Også disse landsbyene er bebodd av gurunger, som tydeligvis hadde hatt en større rekruttering av gurkha soldater.

Vi fikk kranser, og etter lunch gikk vi opp i høyden til et gravsted med steiner og til noen usle husgrupper med lavkastefolk, de fattigste jeg hadde sett hittil. Blant annet møtte vi en smed som hadde fått støtte fra MDO til en primitiv smie der han laget redskaper til hverdagsbruk – kniver, hammer, sigd, etc. Vel tilbake i Tamagi, ble det enda en livlig kveld med øl og rakshi, nepalsk og indisk sang og dans etter tur til Hems tromming. Fantastisk østerlandsk stemming!

Så var det tid for å avslutte seminaret og jeg gjorde meg noen tanker om det jeg hadde sett og opplevd. Først og fremst var jeg overrasket og imponert over den strukturerte og disiplinerte måten seminaret hadde foregått på, og med hvilken iver. Det skyldtes nok mye Hems gode grep som leder av MDO. Det var også forbausende hvor mange likhetspunkter jeg fant mellom utviklingen i Tamagi og mange fjellbygder i Norge.

Trekking til Muktinath

Etter det vellykkete MDO-seminaret var jeg klart for åtte dagers trekking i Annapurna området. Fra Tamagi gikk jeg til Dhaulari og Naya Phul, og derfra fulgte jeg den velkjente ruten Birerhanti-Tikhedhunga-Ghorapani-Tatopani-Kalo Pani-Tukuche-Jomsom-Muktinath.

Den første dagen bar en ung gutt ryggsekken min. Etter 3 ½ time vendte han tilbake til Tamagi, og jeg var overlatt til meg selv. Jeg ble fort klar

Ingebrigt og en 81 år gammel gurkha soldat fra 2. verdenskrig.

over at jeg nok hadde overvurdert min kapasitet til å bære en ryggsekk på 14-15 kg. Mens jeg helt utslitt satt på en stein kom en eldre munk på stien og han ga meg en av sine to bambustokker – det har jeg velsignet han for 'ever since'. Litt senere skaffet en flokk lokale unggutter meg en bærer fram til Hille for 100 rupees og derfra til Jomson

fikk jeg hjelp av en ung gutt som hadde skolefri. På hotellet i Hille var det internasjonalt med folk fra New Zealand, Australia, England og Holland.

Vel restituert gikk det fint videre oppover (og nedover) de følgende dagene med blant et herlig forfriskende bad i de varme kildene i Tatopani. Selv om det var lite vann i Kali Gandaki elven på denne årstiden, var det likevel såpass dypt et par steder at vi måtte vasse i iskaldt vann. Jeg var glad for at vi var fem stykker arm i arm. På hotellet i Jomsom hørte jeg om natten i halvsøvne en kraftig hvesing utenfor, som en katt, men kraftigere enn normalt for katter. Kunne det ha vært en snøleopard?

Neste dag lot jeg ryggsekken stå på hotellet og ga meg i vei til Muktinath på 3.800 meter. På stien mellom Jharkot og Muktinath så jeg at innfødte kvinner kastet stein i bakken. Da de litt senere kom for å selge, viste det seg å være tribolitter. De er tegn på det som skjedde for 100-150 millioner år siden, da den indiske kontinental-sokkel seilte nordover i det Indiske Hav og skjøv den indiske landmassen opp og dannet Himalaya ("de snedekte fjelltoppers hjem"). Spennende var det også å studere geologien i landskapet. Vel fremme i Muktinath fristet det ikke å fortsette videre til Thorung La på 5.400 meter, især ikke da jeg fikk høre at en bærer hadde frosset i hjel der oppe en uke tidligere.

På veien tilbake til Jomsom var jeg i Jharkot usikker på veien til Kagbeni. I et veikryss kunne jeg spørre en nepaleser om veien - *Utatira?* (i den retningen?) Kagbeni virket død og forlatt med ruinene av en dzong som innfallsport til Mustang, men jeg fant i hvert fall et sted der jeg spiste deilig tibetansk Mo-Mo til lunch. Tilbake i Jomsom tok jeg en tur oppover skråningen på Annapurna-siden med praktfull utsikt til Daulagiri (8.167

meter). Jeg vandret mellom åkerlapper der folk høstet mais og hirse, og hirsene ble tresket med stenger, slik jeg husket det fra Afrika. Noen steder hang det fortsatt epler i trærne, og finere og saftigere epler har jeg vel knapt smakt.

Det ble helikopter tilbake til Pokhara, overfylt med bagasje og frakt. Det var russisk – kanskje fra Afghanistan krigen på 1980-tallet? Det var rart å følge trekking-ruten tilbake på den måten. I Pokhara fikk jeg hilst på Hems bror, Purna, før jeg fløy til Kathmandu. Der traff jeg Harald Skar fra NUPI som holdt på med studier av Tharu-folket i Terai og også av valget som skulle holdes i november. Neste dag fant jeg fram til den tibetanske teppefabrikken, Samling Carpet Industry. Fabrikken hadde to ledere: tibetaneren Tsetan og Fred, en amerikaner som strandet i Nepal som hippie i 1970-årene og nå gjorde det bra som teppehandler. En hyggelig prat ble avsluttet med at jeg kjøpte et fint, stort teppe med moderne design. Teppet ble pakket sammen og laget som en slags skulderveske slik at jeg kunne få det med hjem som håndbagasje.

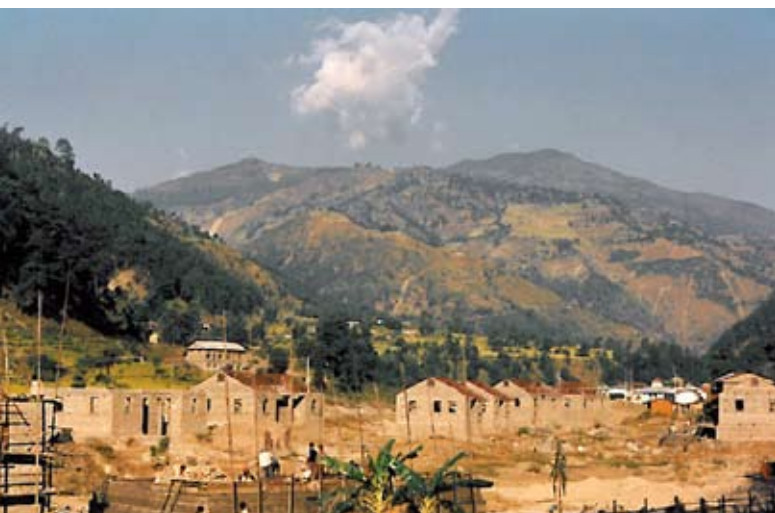
Turen til Khimti

Jeg hadde fått bekreftet plass på arbeidsbussen til Khimti og dro av gårde den 24. oktober. Å komme ut av all eksosen i Kathmandudalen ble

en fin avslutning på mitt fem ukers opphold i Nepal. I de frodige dalene var rishøsten i full gang. Vi kjørte langs Sun Kosi elven til Lamosangu der veien til Tibet fortsetter, mens vi tok over brua og kjørte østover til veivesenets leir i Tribeni der vi overnattet. Før middagen i messa spilte jeg bordtennis med de unge nepaleserne, og det gikk forbausende godt.

Neste dag fortsatte vi på den 25 km lange anleggsveien til Khimti. Et sted ble det stans på grunn av et mindre steinras og også jeg måtte hjelpe med å rydde vekk stein. 16 km av veien var

Funksjonærboligene i Khimti.

ferdig, de siste 9 km måtte vi ta beina fatt. Underveis bidro dehydrering til at jeg fikk kraftig mageknipe. Jeg hadde vært så uvøren ikke å drikke noe på hele bussturen, og to timers gange langs elva i solsteik var heller ikke det beste. Jeg fikk så vidt hilst på anleggslederen Gordon Russel (australier), Jens Pedersen (dansk) og Lasse (svensk) før jeg måtte installeres i det nye Guest House og få væskeforsyninger og litt brød.

Etter to timer i senga kunne jeg bli med Gordon inn i påslaget til krafthallen som nettopp var startet opp etter en lang stopp grunnet man-

Khimti-plakat.

glende finansiering. Tunnelen var kommet ca. 100 meter inn. Det var imponerende å se den gode orden og organiseringen ved anlegget. De fleste utlendingene ved anlegget i Khimti tilhørte United Mission to Nepal (UMN) og de kjente Møgedals og Hoftun familien.

Tre dager senere var jeg tilbake i Kathmandu, til min siste dag i Nepal. Jeg tok avskjed med Hem og Inga og spiste avskjedsmiddag hos Hans Bjønnes og Pramila. Neste morgen var jeg på flyplassen kl. 6 for å ta flyet til New Dehli og videre hjem til Oslo.

Tekst og bilder: Ingebrigt Toft

Sigmund Kvaløy Setreng: Nepal / Sherpaland, mitt annet hjemland

Jeg har hatt opphold i Nepal 18 ganger. Det startet i 1969. Arne Næss og jeg hadde tilbragt en måned ved Gandhi-instituttet i Varanasi. Deretter fikk vi fem dager i Nepal. Tre av disse brukte vi til å sitte på Nagarkot – toppen nord i Kathmandudalen, stirrende mot Himalaya. Midt i tinderekken oppdaget vi en spesielt høyrest og vakker fjellskikkelse. Tilbake i Kathmandu fikk vi vite at fjellet bar navnet Tseringma som på tibetansk betyr "Det varige livs moder" (sanskritnavnet er Gauri Shankar, og min mor lærte at det var verdens høyeste – det var før oberst Everests landmålersoldater ankom Himalaya med trigonometriske metoder).

Uansett er Tseringma Sherpaenes helligste fjell. Dette fikk vi høre og dessuten at 40 ekspedisjoner hadde søkt om tillatelse til å bestige fjellet. For dem var ikke fjellet hellig, men "Himalayas siste problem". Men for Sherpaene, og for store grupper av tibetanere og indere var bestigning av fjellet helligbrøde. Arne og jeg bestemte oss for å forsøke å hjelpe disse folkegruppene til å få fjellet fredet for bestigning.

Vel hjemme igjen i Norge oppnådde vi økonomisk støtte fra Arnes bror, Erling Dekke Eide Næss, på den tiden verdens største skipsreder. I 1971 var vi tilbake i Nepal, denne gangen sammen

med Nils Faarlund, leder for Norsk høyfjellsskole. Den nærmeste landsbyen til Tseringma er Peding i Rolwaling ("Plogfure-stedet"). På den tiden tok det sju dager å gå dit.

Tseringma på nært hold var overveldende. Men noe annet var også overveldende: Fellesskapet mellom mennesker på tvers av kulturene. Det fikk jeg erfare allerede de første dagene i Peding. Landsbybefolkningen trodde jeg var lege og kom bærende med en svært syk kvinne. Hun hadde et forferdelig brannsårl i en fot. Jeg forsøkte så godt jeg kunne med vask og antibiotika. Arne dro til fjells, pådro seg halsinfeksjon og for hjem til Norge. Nils klatret på Tseringmas stortå, og jeg var låst i Peding. En dag gråt kvinnen, ikke fordi det var vondt, men fordi det endelig var noen som tok seg av henne. Det gjorde et sterkt inntrykk! Innimellom fikk jeg likevel tid til å bruke opp NRKs medsendte kasse med råfilm. Det ble til en 50 minutters TV-film om Sherpatradisjonen og

dens endring via turisme.

Arbeidet med sykdom førte til en oppfordring fra Peding og landsbyen nedenfor, Simigaon, om

Det hellige Tseringma

å etablere en helsestasjon i Rolwaling. Dette førte meg inn i et flere års strev. I 1973 tilbrakte jeg fire måneder i Rolwaling med en zoolog, botaniker, lege, sykepleier (min kone Kirsten) og tre barn. I samspill med lokalsamfunnet kom vi fram til et forslag. Dette ble ytterligere konkretisert under min ekspedisjon i 1976-77 sammen med studenter ved arkitektthøgskolen i Oslo – hvor jeg var miljøstipendiat i fire år.

Men tilbake til 1973-oppholdet. Vi arbeidet i Rolwaling i fire måneder, som blant annet endte med at mine tvilling-døtre og jeg ble adopterte medlemmer av tre forskjellige Sherpaklaner. Siden ble min sønn adoptert av en fjerde klan som holdt til i Namche Bazar i Khumbu, Everest-regionen. Slike adopsjoner medfører at deltakerne får felles eiendom og tar vare på hverandre som familiemedlemmer. En illustrasjon: En av mine klanbrødre, Pasang Sonam og hans kone besøkte meg på gården Setreng. De var lette å ha som gjester for de betraktet gården som sin egen. Et problem var at de allerede klokken fem om morgenen arbeidet i åkeren! En annen illustrasjon: Jeg vandret en kveld oppover mot Namche Bazar sammen med to Sherpaer og spør: "Tror dere vi finner rom i et herberge i natt?" Svar: "Her-

berge? Skal du ikke bo hjemme hos deg selv?" Da kommer jeg på at min sønn Øystein jo er forenet med (er thowlu med) sønnen i en lokal familie. Det ville blitt tatt fornermelig opp dersom jeg ikke tok inn "hos meg selv"!

Mange bånd ble knyttet til Rowalingsamfunnet opp gjennom årene. Etter hvert inkluderte det et annet Sherpasamfunn i Thami i Khumbu. Her ligger det nest største Sherpaklosteret. Overlamaen ved klosteret, Ngawang Thembi Gyalzen Rimboche, er sønn av min Thowu i Peding, Ngawang Jønden. Dermed er han min porzhung, sønn. Jeg har hatt opphold i dette klosteret flere ganger, og har tilmed blitt forært et eget hus på en fjellhille 70 meter over hovedtemplet. "Snarveien" mellom Thami og Rolwaling er Tesi Lapcha-passet, nær 6000 meter. Det tar fem dager, og jeg har krysset det to ganger. Siste gang i monsuntiden, sammen med Kirsten og 14-årige Øystein – noe av det mest vågale jeg har gitt meg ut på. Vel, jeg sitter her – merkelig nok.

Hvordan gikk det med helsesentret i Rolwaling? Arkitektstudentene (1977) pluss en av deres lærere tegnet to helsestasjoner, en i Peding og en i Simigaon, begge i Sherpastil. Planleggingen skjedde i dialog med de to landsbyene hvor bruk av lokale materialer, dugnadsarbeid og annet ble avtalt.

Tilbake i Norge meldte en nyutdannet lege seg til å fungere ved de to stasjonene, både som lege og lærer for lokale helsearbeidere. En detaljert rapport ble skrevet og presentert for Norad som syntes prosjektet var meget bra og kunne tenke seg å finansiere det. Det eneste som manglet var et skriv fra Nepals helsedepartement om at helsestasjonen var ønsket. For å gjøre en lang og innviklet historie kort: Helsedepartementet i Kathmandu ville bare gi tillatelse dersom det fra

Sigmund (Tsering Dorjee) og rituell sønn, Ngawang Thembi

norsk side ble garantert at en stor sum rupier ble overført til departementet i en del år framover. Ut fra erfaring fra andre bistandsprogram ante jeg hvor pengene ville havne, og Norad kunne ikke gå inn på en slik kontrakt. Jeg strevde så godt jeg kunne for å løse floken. På det meste tilbrakte jeg 7 måneder i Kathmandu og i distriktet (Dolakha / Charikot), mens en kamerat drev gården Setreng. Her burde jeg fortalt mye mer, men plassen er begrenset, så kort sagt: Jeg kolliderte med et korrupt system, et system hvor folk i toppen utnytter bistandspenger til egen vinning og som gir pokker i sitt eget lands fattige. Jeg ga opp, etter å ha brukt flere år av mitt og familiens liv og så å si alt vi hadde av private midler. I mellomtiden fikk vi riktig nok til en del bidrag til Rolwalingbygdene, i form av redskaper og verktøy, i et tilfelle ved hjelp av 18 bærere.

Uansett har det vært en berikelse å få et nært forhold til en del typiske representanter for Nepals "grasrot" – arbeidssomme, gjestfire og kjærlige, selv overfor medlemmer av en fremmed kul-

Sigmunds tvillingdøtre og deres Sherpasøstre.

tur. I mitt tilfelle opplever jeg at halvparten av min familie er nepalesere. Det er folk som ikke er verdt det landsstyre de hittil har levd under. Jeg håper at Maoist-bevegelsen fører til en radikal forandring der Nepals befolkning, grasrota, kan prege samfunnsutviklingen. Det skulle bare mangle.

*Tekst, bilder og tegninger: Sigmund Kvaløy
Setreng / Tsering Dorje*

Godawari i oktober.

Foto: Marit Bakke

Feiring av Tihar

Den 19. oktober 2009 fikk jeg oppleve feiringen av det nepalske nyttår i Kirtipur, og jeg tok noen bilder. [Marit Bakke](#)

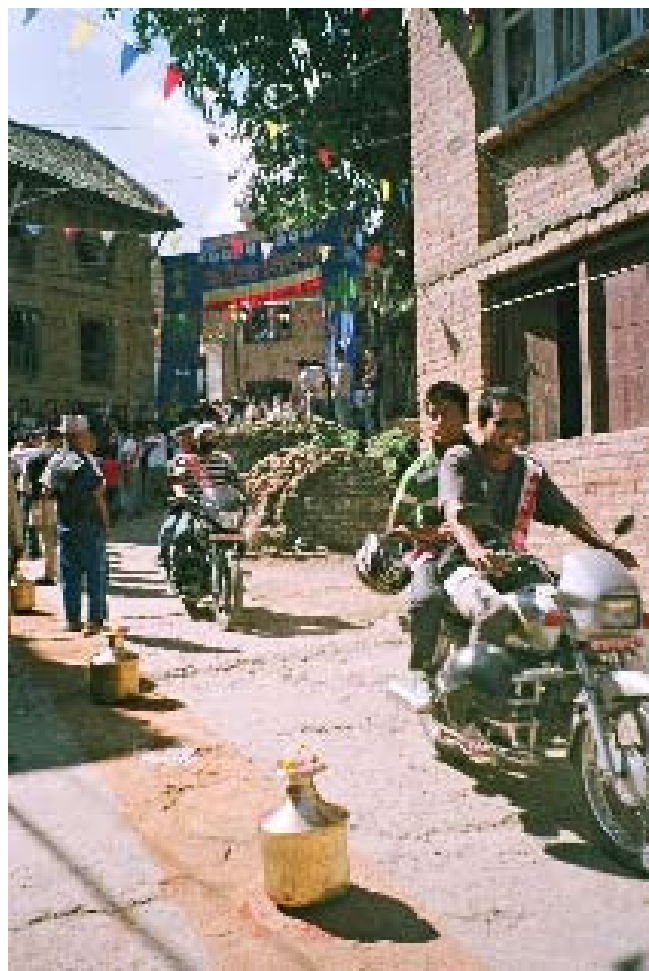
Welcome New Year 1130.

Glade musikanter i opptoget.

I kurven har kvinnen gaver til gudene.

Feiring også på motorsykkkel.

David Durkan

En norsk waliser i Nepal

I vår serie om nordmenn med spesiell tilknytning til Nepal, har vi funnet det naturlig å ta med David Durkan, "Dave" blant kjente. Han er riktignok fra Wales, men etter mer enn 30 år her til lands er han "nordmann" så godt som noen, - om han vil.

Dave har med sin yrkesbakgrunn i sportsutstyrsbransjen og med sin draging til høye fjell, gjennom mange år vært en av landets ledende arrangører av turer og ekspedisjoner i Himalaya. Han har vært et tredvetalls ganger i Nepal og i tillegg ledet turer i Tibet, Sikkim, Kashmir og Ladakh. Han har også flere ganger stilt opp for Norge-Nepalforeningen, sist for noen år siden med en grundig underbygget debattinnledning om turismen i Nepal.

Det er ikke langt mellom statussøkende ego-trippere i det internasjonale fjellsportmiljøet. Historien om vestlige klatreexpedisjoners selvhevdende utnyttelse av fattige lokalbefolkninger til livsfarlig og underbetalt slit er ikke hyggelig å tenke på. Men det finnes heldigvis unntak. Edmund Hillary og Himalayan Trust, stiftelsen han

opprettet for bygging av skoler og helsestasjoner i Sherpa-landsbyene, representerte andre holdninger i miljøet, preget av medmenneskelig respekt og omsorg. Dave Durkan (og flere andre norske Himalaya-frelste) viderefører denne tradisjonen.

Noen av oss husker at Dave, det er allerede lenge siden nå, insisterte på at alle sherpaer han engasjerte skulle utstyres med - ikke bare bra nok, men like bra fjellutstyr som de norske turdel-takerne, det var en del av prisen for å få være med Dave på tur. Men ikke nok med det. Han forventet også at man la igjen en slump penger til takplater til nye landsbyskolen han hadde holdt på med å bygge, eller til skolebøker, eller til lærerlønn, eller til medisiner til den lokale helsestasjonen.

Hvordan begynte dette ?

På 80-tallet ledet han en gruppe norske turgåere inn til Everest basecamp. Underveis møtte de en mann, Karma Gjølgen Sherpa med en fire år gammel sønn som var blitt alvorlig syk. Dave ga gutten en antibiotikakur og bar ham på

ryggen i to dager fram til hans hjemsted, Syangma-Tati. Det lille stedet lå avsides og langt tilbake i velstandsutvikling. Nærmeste større landsby med skole lå tre timer unna på dårlige og farlige stier. Av den grunn torde man ikke sende barn på skolen før i 10-12 års alder, dvs. bare guttene,

- jentene måtte jobbe hjemme og bruke like lang tid til vannhenting. De fattigste familiene hadde ikke engang råd til å sende guttene på skole, landsbyen var preget av armod og fraflytting.

Landsbybefolkningen hadde allerede begynt å bygge en skole, tomte var gravd ut og grunnmuren var klar, men i mangel av penger var arbeidet stoppet opp. Faren til den lille gutten var klar på at uten skolen ville ikke landsbyen ha noen framtid. Dave så problemet, dro til Kathmandu, kjøpte takplater og glass, leide inn en byggmester, og sammen med 10 bærere fraktet de materialene fra lavlandet og opp til landsbyen på åtte dager. Fire uker seinere, og til en kostnad på bare kr 18 000,- sto hele skolen ferdig – med tre klasserom, inventar, bøker og en lærer på plass.

Men det hadde nok gått litt for fort, Dave innrømmer at han ikke visste nok om bygging. Skolen ble for liten, for mørk, og det kom fukt i veggene. Så 20 år etter var det på'n igjen, det var behov for et større og bedre bygg.

To venner av meg, forteller Dave, polareven-

tyrerne Børge Ousland og Ragnar Lein, tilbød seg å holde foredrag i Sandvika kino der alle billetinntektene skulle gå til skolen. Min arbeidsgiver, Bergans, bidro med kr 40 000,- , så etter noe få uker kunne jeg sette meg på flyet til Nepal med kr.80 000,- i sekken, og få i gang byggeprosessen.

Den nye skolen ble plassert på ny tomt, mellom landsbyene Syangma og Tati, til fordel for begge. Man måtte grave ut tonnevis med jord og stein og frakte alt på ryggen. Store trær i bratthenget ble felt og saget til planker. Ved et tilfelle ble noen arbeidere angrepet av en fjelltiger og falt hundre meter nedover fjellsiden. Det gikk heldigvis bra og ble med spenningen.

Vi demonterte den gamle skolen og brukte materialene om igjen for å redusere kostnadene. Det ble leiet inn et profesjonelt bygge-team, og i tillegg jobbet folk fra begge landsbyene på prosjektet. På fire uker hadde vi om lag 25 menn og kvinner i fullt arbeid. Den nye skolen har fire klasserom og lærerrom, og vi har fått ansatt en ekstra lærer, forteller en tydelig stolt Dave i et intervju med bladet Sport.

Han understreker viktigheten av at innbyggerne selv har måttet bidra – i planlegging, finansiering, oppføring og drift. Organisasjonen bidro

med planlegging (basert på lokale premisser) og økonomisk støtte, og la forholdene til rette for at skolen skulle bli bygget. Landsbyboerne bidro solid med god gammel dugnadsinnsats, tre arbeidsdager pr hus. Det har ikke bare vært snakk om enkle oppgaver, en av mødrene til skolebarna bar en dag 30 kg med spiker på ryggen, 3 timer fra butikken til skolen. Da hun kom fram satte hun i gang med å lage middag til de andre arbeiderne. Andre foreldre bar takplater, 750 kg i 10 dager.

Etter at skolen ble bygget er stedet blitt som et nytt samfunn. Landsbyene ligger ikke lenger 10 år etter i utviklingen, vi har klart å holde på folk som ellers ville dratt andre steder, eller ikke fått utdannelse i det hele tatt, forteller Dave, og legger til at mange av innbyggerne har begynt som "farmers", eller jobber innen turist- og ekspedisjonsindustrien. Noen har faktisk fortsatt til høyere

utdannelse i utlandet. Noen har flyttet til USA og bidratt til bygging av ny bro over elva mellom landsbyen og tettstedet Lukla, pluss at de har fått lagt fram vann til alle hus slik at også jentene får fri til å gå på skolen. Bergans Fritid har påtatt seg å bidra til skolens drift.

Dave Durkan fant det etter hvert nødvendig å etablere en mer formell organisasjon "Shrinking Horizons" (seinere omdøpt til "Fra fjellfolk til fjellfolk"). Organisasjonen skal være - non profit, non

Fjellfolk til fjellfolk

Fjellfolk til fjellfolk

Bli med å sponse «din egen» barnehage i Nepal.

Kr 5000,- eller kr 10.000,- er nok til etablere og drive en barnehage i Nepal.

Spørsmål:

Hvordan kan vi bygge et barnehage for kr 5000,- eller Kr 10.000,-?

Svar:

Enkelt!

1. Vår Manager i Nepal har en fast stilling på et stort hotell i Kathmandu, jobben gir ham noen dager fri for å jobbe med våre prosjekter. Han er supereffektiv, tidligere President i Lions Klubb Kathmandu, og han har et fantastisk nettverk. Vi får 20 til 60% rabatt på det meste av det vi kjøper, og mye gratis arbeid!

Vi har nesten ingen administrasjonskostnader.

Websidene er laget og drevet fra Nepal omtrent gratis, og kontoret vi har er gratis.

2. Skolen bidrar med et rom i landsbyens skole, eller i en bygning i nærheten.
3. Vi sender en mann (betalt oppdrag) til landsbyen. Her samarbeider han med lærere og foreldre. De skrapper alle vegger, legger nytt gulv eller restaurerer eksisterende gulv. Deretter maler de veggene og legger tepper. Når dette er ferdig leverer vi spesiallagde madrasser, puter og tepper – pluss møbler og leker.

På noen prosjekter betales førskolelærers lønn av foreldre/skolen, på andre prosjekter bidrar vi (dere) med noe.

Arbeidet gjøres frivillig, vi (ditt firma) betaler kun for 1 manns arbeid, materialer og transport.

Vårt mål er 50 barnehager i offentlig skole innen 2015. Bli med, og bygg ditt/firmaets egen barnehage i Nepal.

Du kan gå in på www.shrinking-horizons.org og få mer info om de ulike prosjektene.

Fra 2010 vil organisasjonen få en ny webside, og et nytt navn: Mountain people to mountain people.

Eller på norsk: Fjellfolk til fjellfolk.

Ide: Fjellfolk hjelper fjellfolk - til selvhjelp.

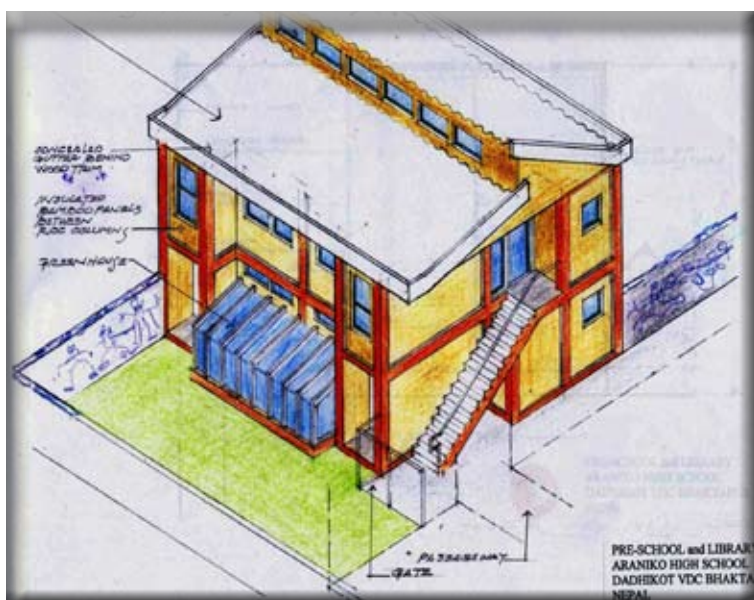

political, non religious and cross cultural. Hovedtanken er å gi støtte til lokalbefolkningen slik at de selv kan forbedre sin egen livssituasjon.

Et av prosjektene er å etablere et senter der lærere, - som hovedsakelig er hinduer fra lavlandet, - skal få bedre kunnskaper om de lokale buddhistiske kulturtradisjonene i fjellbygdene. Slik vil man motvirke konfliktsituasjoner. Senteret skal ligge i Kathmandu og gi kurstilbud til alle som ønsker. Videre jobber organisasjonen med å bygge et nytt bibliotek og en ny helsestasjon (i samarbeid med landsbyen og Lions Club i Kathmandu) Til en annen skole, der barna tidligere bokstavelig talt satt på bar bakke, er det skaffet stoler. Shrinking Horizons betalte 40%, skolen skaffet resten.

Det er innledet et samarbeid med Setu, en

organisasjon for kvinner som med sine barn har vært i fengsel, - ikke fordi de er kriminelle, men fordi deres menn var med i Maoist-bevegelsen. Da borgerkrigen sluttet ble kvinnene løslatt, men deres menn kan være drept, alvorlig skadet eller syke. Noen menn har under krigens gang etablert seg med ny familie i andre deler av landet. Disse kvinnene sitter igjen uten rettigheter, uten hus, eiendom og inntekt, kun med plikt til å ta seg av sine barn. Prosjektet går ut på å tilby dem et hjem, et sted der de kan få utdanning til seg selv og sine barn, og hjelp til å etablere seg på nytt. Prosjektet er i gang.

Gjennom sitt vide nettverk, bl.a. som styreformann i Hurrungane turlag, har Dave vært en mester i å kople det norske fjellsportmiljøet til prosjektene i Nepal. For eksempel har inntekter fra Fjellfilmfestivalen på Turtagrø gått til skolebygging. For noen uker siden sto han bak et godt besøkt arrangement på Høvikodden der Tormod Granheim, han som sto på ski ned nordveggen på Mt Everest, fortalte om denne og andre "turer" og lot inntektene gå til bygging av Araniko pre-school og bibliotek i Bhaktapur.

Shrinking Horizons / Fjellfolk til fjellfolk har etter hvert engasjert seg i et femtital små og større prosjekter i Nepal, men Dave med sin rastløse utrettelige energi kaster seg stadig over nye utfordringer. En av de siste er å få norske bedrifter til å påta seg drift av barnehager i Nepal.

Dessuten har han funnet ut at det er fjell i Uganda også. Så i Rwensorifjellene er organisasjonen nå i gang med et sykehusprosjekt....

Om noen føler seg kallet kan de åpne hjemmesiden www.shrinking-horizons.org der det er mulig å gi donasjoner til prosjektene.

Dag Norling

Generalkonsulatet for Nepal i Norge

Fra 1980 til 2008 hadde Nepal et generalkonsulat i Norge. Inntil han døde i 1990 var Kåre Græsdal den første generalkonsulen. Det gikk tre år før Nepal formelt utnevnte Bjørn Kolstad som Græsdals etterfølger. Nedenfor er Bjørn Kolstads beskrivelse av årene som Nepals representant i Norge.

..... Honorary Consul General for Oslo, Norway, to reside at Oslo

tiden stor, og det ble utstedt godt over 1.000 visa hvert år.

Ja, slik sto det i mitt utnevnelsebrev, som ble undertenget av Stats- og Utenriksminister Girilja Prasad Koirala den 25. Shrawan 2050, dvs. den 9. august 1993 i Kong Birendras 22. regjeringsår. Først den 13. desember 1993 ble anerkjennelse gitt av utenriksminister Johan Jørgen Holst, såkalt eksekvatur.

Men det hadde vært en lang prosess før det nepalske byråkratiet hadde kommet så langt. Den første generalkonsulen, Kåre Græsdal, trådte den 16. september 1980. Da Græsdal døde i begynnelsen av 1990, foreslo den nepalske ambassadøren i London at jeg skulle holde tjenesten vedlike, i håp om at Kathmandu ville oppnevne en ny person i stillingen ganske snart. Disse årene uten formell tilknytning ble egentlig nokså vanskelig både for meg og for visumklientene, da regelverket var forskjellig for London og Norge, og i Nepal var det ytterligere variasjoner.

Det viste seg etter hvert at forskjellige regjeringer ønsket å forandre både trekking-permit og visum-reglene fra tid til annen, ofte hvert år, og dette krevet både tålmodighet og fleksibilitet av klientene. Men reiselysten var i denne

Like viktig var det å stå til tjeneste for ambassadøren, som jo var bosatt i London, og for andre reisende fra ambassaden eller fra regjeringen i Nepal når det foregikk diskusjoner med norske etater her i landet. Ved skifte av ambassadører var det mange formelle forhold som måtte passes på. Et problem var å finne et egnet tidspunkt for møter, men det var hyggelig å se at det norske Utenriksdepartementet alltid tok seg meget godt av de nepalske delegasjonene. Jeg tror at alle reiste hjem igjen med det beste inntrykk av norsk-nepalske forbindelser.

For ambassadørene var høydepunktet ved reisen hit alltid møtet med Hans Majestet. For ambassadør Basnyat ble samtalen etter hans utsagn veldig hyggelig. Han var nemlig gift med en prinsesse, Jotshana, og da han fortalte Kong Harald dette, svarte Kongen at slik var det i hans tilfelle også, vare omvendt.

Da jeg ble invitert til en Export Promotion konferanse i 2000, fikk jeg den første reise til Nepal. Der møtte jeg også de fleste andre nepalske konsuler, statsminister Koirala og en rekke regjeringsmedlemmer. Jeg fikk et godt inntrykk

av Nepals eksportpotensiale, som sikkert kunne blitt utvidet ganske betraktelig hvis forholdene i landet hadde vært rolige. Samtidig besøkte jeg den nye norske ambassaden, som var åpnet av utenriksminister Wollebæk tidligere samme år. Statkraft hadde i flere år arbeidet med kraftverksprosjekt, Kimti Kola, et av de største i Nepal. De første aggregatene ble satt i drift denne sommeren, og jeg fikk Statkraft til å holde et innlegg på konferansen om byggingen av kraftverket og en del av problemene.

Den 1. juni 2001 ble en dyster dag i Nepals historie, da Kong Birendra, dronningen og store deler av den kongelige familie ble drept av kronprinsens angrep på dem i det kongelige slottet. Selv ble jeg vekket midt på natten av at en medarbeider jeg kjente i VG ringte og fortalte meg nyheten som da nettopp var kommet inn på skjermene i redaksjonen. Det virket utrolig – og det var jo ikke en slik utvikling som Nepal trengte.

Gjennom flere år hadde maoistene bygget opp sin bevegelse, som ble mer og mer voldelig. Deres aktivitet som vel egentlig var politisk motivert i utgangspunktet, terroriserte etter hvert store deler av befolkningen i Nepal. De tok livet

av mange av sine landsmenn og ødela store økonomiske verdier. De ble flere ganger invitert til forsoningssamtaler med regjeringen, men brøt ofte avtalene.

Etter valget i fjor manglet maoistene bare 1 stemme på å ha majoriteten i Parlamentet, men de begynte strakts å påvirke politikken som om de var i flertall. Ministrene la særlig ut på reiser til Kina og til en del andre land som de trodde ville støtte dem og yte lån eller gaver. Eiendeler som de hadde tatt under borgerkrigen skulle etter avtalen bli levert tilbake eller erstattet, men dette er så vidt jeg vet, ennå ikke gjort.

I oktober i fjor sendte jeg en skriftlig oppsigelse til Nepals ambassadør i London, begrunnet med at jeg ikke lenger ønsket å representere en regjering som hadde så mange av sine landsmenns liv på samvittigheten, men jeg ønsket Nepals folk lykke til med fremtiden.

Den 31. oktober 2008 stengte jeg konsulatet. Heretter er turistvisa blitt utstedt ved ankomsten til Nepal.

Bjørn Korsvold

En av de kunstneriske vinduene i Nuwakot slott, Nuwakot

Foto: Biswombhar Pradhan

Flere av Palmstrøms bilder fra 1950-årenes Nepal

Vi har tidligere fortalt om den flotte gaven fra Arild Palmstrøm med flere hundre lysbilder som hans far, Knut Palmstrøm, tok i Nepal på slutten av 1950-tallet. HP har allerede vist flere av disse bildene, og vi fortsetter med fire til.

Fra Patan

Gudetoget

Slaktere ved vannposten

Musikanter

Hva har skjedd i Nepal siden sist?

Madhav Kumar Nepal (CPN (UML)) er fortsatt statsminister (ble utnevnt 25. mai i år), men i mediene og blant folk diskuteres det hvor lenge han makter å balansere mellom Congress Party og Maoistene. Maoistene presser på for å få oppdraget med å danne ny regjering. Situasjonen kan kort oppsummeres i overskriften "Maoists want to lead new government. NC, UML reject demand." (*Kathmandu Post*, October 26, 2009).

I Parlamentet saboterer Maoistene fortsatt møtene fordi de ikke får medhold i at presidentens konstitusjonelle rolle skal diskuteres i plenum. Dette er etterdønninger etter at President Yadav i mai nektet å avsette hærsjefen, Katawal – hans funksjonstid sluttet for en god stund siden. Og striden om hva som skal skje med Maoistsoldatene forblir uløst. Norge har bevilget 5 mill. US \$ for å avskjedige og rehabiliterer Maoistsoldater som ikke er kvalifisert til å gå inn i den nepalske hæren (*Kathmandu Post*, October 26, 2009). Forøvrig holdes parlamentsmøtene nå i Birendra Convention Hall – med 601 representanter etter valget i vår ble Singhadurbar for lite.

Ellers skapte det røre da tidligere statsminister Koiralas datter, Sujata Koirala, ble utnevnt som visestatsminister. Det sies at hun er ikke har politisk kompetanse, er korrump, men ambisiøs. Ifølge C K Lai i *Nepali Times* (16-22 October 2009, page 3): "She wants political power and she will get it. It's her grit and determination that NC bigwits find disagreeable, but what they hate most is how she never misses an opportunity to remind them that they are where they are today simply

because of the Koirala clan."

Til tross for stillstanden i parlamentet fortsetter arbeidet med å skrive ny grunnlov. For å støtte dette arbeidet har UNDP opprettet Centre for Constitutional Dialogue (CCD). Sentret har et bibliotek med blant annet mange lands grunnlov og arrangerer møter om politiske og konstitusjonelle forhold. Biblioteket lager regelmessige oversikter over mediernes omtale av prosessen, noe som spesielt de som står midt i arbeidet har nytte av. Einar Rystad ved Den norske ambassaden i Kathmandu fortalte at utenlandske konstitusjonsekspertstrømmer til Kathmandu: "Vi holder oss i bakgrunnen og vil bistå hvis vi blir spurt."

Det er delte meninger om behovet for en ny grunnlov. Noen mener at 1990 grunnloven er god nok, mens andre sier at de politiske og samfunnsmessige forholdene har endret seg så mye at en ny grunnlov er helt nødvendig. Fra et demokratiperspektiv er det svært interessant at medlemmer av de forskjellige utvalgene har reist til over 100 steder i landet for å diskutere utkast og høre folks kommentarer og forslag. En ny runde finner sted i januar. Små rapporter fra underkomiteene publiseres løpende (de seks første kan sees under jubileumsseminaret på Voksenåsen).

Hamro Patrika har fått Raju Shakya, bibliotekar ved Centre for Constitutional Dialogue, til å skrive om prosessen (se neste side).

Marit Bakke

The Constitution Making Process in Nepal

Nepal's political crisis came to an end when the major political parties signed the historic Peace Accord on 11 November 2006. As a result, there was an election to the Constituent Assembly on 10 April 2008 to give a logical end to the peace process. Its first session declared Nepal a Federal Democratic Republic, thereby abolishing the monarchy on 28 May 2008.

Raju Shakya utenfor CCD kontoret

On 16 November 2008, the Constituent Assembly (CA) started its constitution making process by endorsing the detailed schedule for writing a new constitution before 28 May 2010. The CA on 15 December 2008 formally announced the formation of 10 thematic committees, 3 administrative committees, and the constitutional committee.

Thematic Committees:

- Committee on Fundamental Rights and Directive Principles
- Committee on Protection of Fundamental Rights of Minority and Marginalized Communities
- Committee on Restructuring of the State and Distribution of State Powers
- Committee on Determination of the Form of the Legislative Bodies
- Committee on Determination of Form of Governance of the State
- Committee on Judicial System
- Committee on Determination of Structure of Constitutional Bodies
- Committee on Division of Natural Resources, Financial Powers and Revenue
- Committee on Determination of Bases for Cultural and Social Solidarity
- Committee on Protection of National Interest

Procedural Committees:

- Committee on Civic Relations
- Committee on Collection and Coordination of Public Opinion
- Committee on Capacity Development and Resource Management

The Constitutional Committee will prepare the final draft of the constitution on the basis of the preliminary drafts prepared by the 10 thematic committees. This committee also has the responsibility to prepare the preliminary draft of the preamble and other areas not covered by other thematic committees.

For the first time in Nepalese constitution making history, the CA formed 40 teams of 570 CA Members, who went all over the country from 27 February 2009 to gather people's opinion about the new constitution. All the teams submitted their reports incorporating opinions received through questionnaires and public meetings to the respective thematic committees. The CA also requested individuals and organizations, including political parties, to submit their opinions for the new constitution.

The committees started their work by drafting the concept papers. The first concept paper and preliminary draft from the Committee for Protection of National Interest were tabled for plenary discussion on 25 May 2009. Till date, six thematic committees have submitted their concept paper and the preliminary draft to the CA. They are Committee for Protection of Fundamental Rights of Minority and Marginalized Communities, Committee on Determination of Bases for Cultural and Social Solidarity, Committee on Determination of Structure of Constitutional Bodies, Committee on Determination of the Form of the Legislative Bodies, and Committee on Judicial System. Now four thematic committees and the constitutional committee have to complete the concept papers and the preliminary drafts and CA plenary discussion on them. During this process a numbers of

issues have been raised and discussed by the CA plenary.

The detailed schedule has been amended for the 6th time; however the promulgation date of the new constitution has not been changed. There are a number of major tasks to follow before ratification by the CA Members and promulgation by the President:

- Prepare the first draft of the constitution by the Constitutional Committee on the basis of the preliminary drafts and the recommendations from the CA plenary
- Disseminate the first draft for the second round of public consultation. The CA Members will again go to the districts for a month to collect people's opinion about the first draft and submit the reports to the CA for a plenary discussion.
- Revision of the first draft as per people's suggestions by the Constitutional Committee
- Clause wise discussions and approval of the new constitution by the CA plenary
- Ratification by the CA members and promulgation by the President

Useful websites:

<http://www.can.gov.np/index.php>

<http://www.peace.gov.np/eng/default.asp>

<http://www.undp.org.np/constitutionbuilding/index.php>

<http://www.ccd.org.np/en/>

Raju Shakya

Librarian

Support to Participatory Constitution Building in Nepal (SPCBN)

Centre for Constitutional Dialogue (CCD)

25 October 2009

Norge-Nepalforeningen i 25 år

Temaer på møter og i Hamro Patrika

I løpet av året har *Hamro Patrika* hatt artikler om noen av de mange personene som har hatt, og fortsatt har, et varmt hjerte for Nepal. Deres virksomhet i Nepal har ikke vært Norge-Nepalforeningens fortjeneste, men ved å fortelle om dette har vi i hvert fall bidratt til å realisere foreningens formål om å "utbre kjennskapet til Nepals kultur og tradisjoner blant nordmenn".

I et jubileumsår er det naturlig å reflektere over disse 25 årene. Styreleder Dag Norling har skrevet noen ord på side 3 i dette *Hamro Patrika*, og denne artikkelen handler om hva temaene på medlemsmøtene og i *Hamro Patrika* forteller om foreningens virksomhet.

På åpningsmøtet den 31. oktober 1984 holdt foreningens første styreleder Albert Kolstad et foredrag med tittelen "Hva kan Norge-Nepalforeningen bidra med?" Ved 20-års jubileet i 2004 ble foredraget gjengitt i *Hamro Patrika* (nr. 3, september 2004), og det gjør vi også her:

Hilsen fra den første lederen

Albert Kolstad

- Styremedlem Hem Gurung har bedt meg skrive litt om stiftelsen av Norge-Nepalforeningen i forbindelse med vårt 20-års jubileum. Min hukommelse strekker ikke til for hva som ligger så langt tilbake i tiden, men heldigvis var det orden i mine papirer.

Der fant jeg **invitasjon til åpningsmøte 31. oktober 1984** og manuskriptet for mitt foredrag med tittelen: „Hva kan Norge-Nepalforeningen bidra med?“. Her er det:

Venner av Nepal: Velkommen til vårt første møte!

Dere lurer vel på hva som er hensikten med den nystartede forening?

Hovedformålet er å øke norsk bistand til Nepal.

Foreningen tok sin spede begynnelse sist vinter – og resultatene av aktive enkeltpersoners innsats kan vi lese i Stortingsmelding 36 som kom forleden dag, der Nepal blir foreslått som et av Norges 4. nye samarbeidsland. Her pekes på den lave gjennomsnittsinntekt, manglende skoletilbud, høy barnedødelighet på grunn av forurenset drikkevann og avskoging som snart kan føre til en økologisk krise. Men det pekes også på det store energipotentiale som ligger i vannkraftreservene.

Det finnes relevant norsk kompetanse i helsestell, vannforsyning, energiutvikling og skogskjøtsel, og det foreslås at bistanden skal økes på disse områder, både gjennom private organisasjoner og såkalt multi-bi støtte, dvs. øremerket støtte gjennom FN organisasjonen.

Meldingen skal behandles av Stortinget i vårsesjonen, og det vil da bli tatt stilling til om Nepal skal bli et samarbeidsland. Det er derfor nødvendig med informasjon om Nepals situasjon, både til publikum og til våre folkevalgte representanter, slik at en riktig avgjørelse kan fattes.

Foreningens formål nr. 2 blir derfor

Informasjon.

Det akter vi å gjøre dels ved foredrag og aktuelle emner i foreningen, dels ved å sørge for at våre massemedier holdes informert.

For å nå ut til flest mulige trenger vi medlemmer, som i sin tur kan bidra til å gjøre Nepals situasjon bedre kjent. Vi håper derfor at våre møter vil ha en verdi i seg selv, slik at medlemmene møter opp. At Nepal er et spennende land, både hva angår natur, folk og kultur, er vel ikke nødvendig å minne om i denne forsamling. At mye av dette kan avbildes i farger håper jeg dere skal få se eksempler på om få minutter.

Som nytt samarbeidsland vil det åpne seg muligheter for å prøve nye veier slik at hjelpen når frem til de svakeste grupper: kvinner og barn, handicappede, bønder uten jord og de laveste kastene. Dette vil vi legge vekt på i valg av temaer for våre møter, som derfor forhåpentligvis også vil ha interesse for personer med generell tilknytning til utviklingshjelp.

Men vi regner da også med å rekruttere medlemmer blant personer med interesse for Nepal som reisemål, det være for fot-turisme eller den rike kultur som bl.a. kan studeres i Kathmandudalen. Vi vil derfor søke å samle tilgjengelig litteratur om landet, holde avisen Rising Nepal, og sende ut et news-letter i ny og ne, der stoff av interesse vil taes opp. Vi håper medlemmene vil være aktive bidragsytere.

For den som tar sikte på et lengre opphold i landet er kunnskap i nepali et mål som nå kan realiseres – vi har en språkmektig nepaleser blandt oss: vår sekretær Hem Gurung, som snakker flytende både norsk og nepali, og som arbeider i Rådet for Videregående Opplæring. Han vil kunne hjelpe nybegynnere i de første famlende forsøk – vi håper det kan bli videregående opplæring i neste omgang!

Fire norske organisasjoner er idag igang med prosjekter i Nepal: Den Norske Tibetmisjon, Fremtiden i Våre Hender, Redd Barna og Kirkens Nødhjelp. De mottar alle betydelig støtte fra NORAD. Det er mulig at flere private organisasjoner er interessert, men ennå mangler kontakter. Vi tror at foreningen kan bidra med å sette de riktige personer i forbindelse med

hverandre, og kanskje også finne områder for samarbeid organisasjonene imellom. At foreningen vil kunne være en ressursgruppe for NORAD er sannsynlig.

Vi vil derfor be om at medlemmene tar seg tid til å snakke sammen og også bli kjent med styret etter at det øvrige program er slutt, da det vil bli anledning til å få en kopp kaffe.

Vårt styre består av:

Viseformann Hans Bjønness, arkitekt, han har arbeidet for UNESCO/NORAD med skolebygging i Nepal. Mie, gift med Hans, er geograf og vara-viseformann (Hans pendler mellom Oslo og Trondheim), hun har vært NAVF stipendiat i Nepal, og vil snart fortelle om hva hun har drevet med, nå jobber hun i NORAD.

Hem er fra Nepal, bodd i Norge i 13 år, gift med Inga, arbeider her i huset, og er vår aktive sekretær. Han hører til Gurung-folket, som engelskmennene allerede for 100 år siden fant ut var blandt de mest trofaste og tapre i Nepal, og det sier ikke lite! Han har en stor kniv, khukri, hjemme på Nesodden, den henger på veggen og jeg føler meg meget trygg i hans selskap!

Kirsten er norsk, gift med Rosan, som er Newar fra Kathmandu og hører til gullsmedkasten, som også Buddha gjorde. Hun er fysioterapeut og Rosan går på norsk skole for å kvalifisere seg for nyttig arbeid i Nepal engang i fremtiden.

Vi må ikke glemme Sigrun Møgedal, hun er nesten alltid ute og reiser for Kirkens Nødhjelp, men har vært 12 år i Nepal som lege i Den Norske Tibetmisjon. Hun er gift med Tor, som jobber for Tibetmisjonen som ingeniør, nå i Norge.

Selv er jeg lege, øyespesialist, arbeider på Ullevål sykehus. Jeg har jobbet i Nepal i 2 1/2 år for WHO, og har fortsatt kontakt med blindeprosjektet vi startet der i 1980.

Allerede fra starten har altså foreningens formål vært å informere om forskjellige sider ved det nepalske samfunnet, både på medlemsmøter og i medlemsbladet vårt, Hamro Patrika. Temaene har vært bistand, især til skole, vannkraft og helse, menneskerettigheter, kultur, turisme og natur.

Selv om foreningen ikke har hatt midler til å være en aktiv bidragsyter, har den gjort sitt beste for å rette oppmerksomheten mot norsk bistand til Nepal og belyse, med Kolstads ord, "hvordan utviklingshjelp kan bedre livsvilkårene for de svakeste gruppene i samfunnet". Norsk bistand til Nepal har da også vært en gjenganger på medlemsmøtene med innledere fra Statskraft, NUPI, Norad, Norplan, og enkeltpersoner, noen av dem medlemmer i foreningen. Et par ganger har vi invitert norske organisasjoner til å fortelle om arbeidet de gjør i Nepal. I 1992 opplyste *Hamro Patrika* at 12 organisasjoner mottok 23,6 millioner i støtte fra Norad til bistandsarbeide i Nepal (se www.norge-nepal.no / Arkiv *Hamro Patrika*, november 1992, s. 14-15).

Utbyggingen av vannkraft og vannressurser har vært tema på flere medlemsmøter. I april 1998 fortalte Ola Brekke om Statkrafts arbeide med Khimti anlegget, og Melamchi prosjektet har vært tema både på møter og i *Hamro Patrika*. The Melamchi Drinking Water Supply Project, som det offisielt heter, har vært kontroversielt, dels fordi lokalbefolkningen ville bli berørt, dels fordi det oppsto en debatt om hvorvidt det skulle bygges et kraftverk ved enden av den 28 km lange tunnelen, og dels på grunn av påstander om korrupsjon. I februar 2001 vedtok Norad å støtte Melamchi prosjektet med 24,7 millioner, og i oktober ble det holdt et medlemsmøte om dette. I 1998 ble Norplan innleid av Norad for å vurdere prosjektet, og på møtet i 2001 fortalte antropologen Stephen Sparkes om miljømessige og sosiale

aspekter (se *Hamro Patrika*, nr. 5, desember 2001, s. 33).

Kolstad håpet også at foreningen kunne være interessant for personer som hadde Nepal som reisemål. Derfor har det vært holdt mange medlemsmøter om trekking, klatring, kultur, kunst, natur- og miljøvern. En spesiell begivenhet var kontroversiell og skapte en offentlig debatt der også Norge-Nepalforeningen engasjerte seg. Saken gjaldt naturligvis Arne Næss jr.s ekspedisjon til Drangnag-Ri i 1995.

Omtrent halvparten av *Hamro Patrika*, nr. 3, april 1995 var viet til denne saken med kopier av avisartikler og av kronikker, én skrevet av Per Kværne, Sigmund Kvaløy Setreng og Erik Steiner i fellesskap ("Om å krone en jomfru"), og én skrevet av Sigmund Kvaløy ("Svartbergseternuten"). Det var delte meninger om Næss skulle holde seg vekk fra Drangnag-Ri fordi fjellet var hellig: "Klatrer på hellig grunn" (*Dagbladet* 18. februar 1995), "Næss blir bedt om å snu i tide" (*Aftenposten* 9. mars 1995), og "Norges konsul i Nepal: Fjellet er ikke hellig" (*Aftenposten* 22. februar 1995). En side ved saken var daværende statsminister Gro Harlem Brundtlands støtte til ekspedisjonen i et brev i juli 1993 til statsminister Koirala. Brevet var ekte nok, men i mars 1995 innrømmet Arne Næss jr. at han hadde bløffet om at han hadde snakket med Brundtland.

Også Norge-Nepalforeningen engasjerte seg i striden om Arne Næss jr. og Drangnag-Ri. I *Aftenposten* 25. februar 1995 hadde Kirsten I. Greiner en artikkel (se neste side):

Imens rapporterte *Dagbladet* (22. februar 1995) at "Nepal ler av klatrestriden" og at "mynighetene hevder de ikke har innvendinger mot den omstridte klatreturen, og at lokalbefolkning

Drangnag-Ri må forbli ubesteget

Av Kirsten I. Greiner, styremedlem i Norge-Nepal-foreningen 25. feb.95 **Aftenposten**

Norge-Nepal foreningen slutter seg til den kritikk som er kommet mot Arne Næss' planlagte bestigning av fjellet Drangnag-Ri i Nepal.

Norge-Nepal foreningen søker å fremme samarbeid og forståelse mellom det norske og det nepalske folk, å bidra til kulturutveksling mellom de to landene og å utbre kjennskap til Nepals kultur og tradisjoner blant nordmenn.

Arne Næss' planlagte ekspedisjon er ikke i samsvar med det verdisin og de retningslinjer Norge-Nepal foreningen mener bør prege samarbeidet mellom de to landene. Drangnag-Ri ligger i et område som er hellig for den lokale befolkningen, sherpaene. Næss' bestigning kan åpne for betydelige endringer i, og svekkelse av, befolkningens religiøse og kulturelle liv. I tillegg kommer at området er svært sårbart i miljømessig sammenheng. Nepalske myndigheter har tidligere forbudt ekspedisjoner i området, nettopp i den hensikt å skjerme for ytre påvirkning og skade.

Arne Næss har antydnet muligheten for å gjennomføre ekspedisjonen uten å klatre helt til toppen. Han unnlat

dermed å ta til etterretning det faktum at ikke bare toppen av Drangnag-Ri, men hele området rundt, har religiøs betydning. Uavhengig av hvor høyt ekspedisjonen når, vil den åpne et nytt og hittil ubesøkt område.

Etter å ha fått avslag på sin søknad om å bestige Drangnag-Ri, tok Næss kontakt med statsminister Gro Harlem Brundtland. I brev form henvendte Brundtland seg til Nepals statsminister, noe som resulterte i omgjøring av det tidligere avslaget. Hvis Brundtland på det tidspunkt ikke var informert om avslaget, har Næss tilbakeholdt vitale opplysninger og bedt Brundtland om assistanse på kritikkverdigg grunnlag. Hvis hun derimot var informert, er brevet svært oppsiktsvekkende; hun ber i prinsippet nepalske myndigheter om å overprøve sitt eget vedtak, og hun blander seg dermed inn i nepalske myndigheters forsøk på å kanalisere klatring til områder der den gjør minst skade på natur og kultur.

Motivet for det omtalte brevet er foreløpig ikke kjent. Gro Harlem Brundtland har uttrykt at ekspedisjonen har

stor interesse både for det nepalske og det norske folk. Nepalernes interesse er vanskelig å få øye på. Det eneste måtte være hvis norsk bistand til Nepal er benyttet som brekkstang for bestigningstillatelse fra nepalske myndigheter, en uheldig kobling som har vært antydnet. «Det norske folks interesse» synes å være synonymt med kommersielle hensyn og Arne Næss' personlige status som tindebestiger.

I internasjonal sammenheng nyter Norge respekt som et foregangsland i arbeidet for vern om menneskerettigheter og miljø. For å bevare en slik posisjon må imidlertid Norge og nordmenn omsette sine høyverdige prinsipper i praktisk politikk og opptre deretter. Den planlagte Drangnag-Ri-ekspedisjonen kan bidra til å svekke Norges internasjonale posisjon.

Norge-Nepal foreningens syn er at Arne Næss og norske myndigheter bør vise respekt for områdets naturmiljø, for lokalbefolkningens kulturelle og religiøse verdier og for nepalske myndigheters beslutninger. Slik respekt utvises kun ved å la Drangnag-Ri forbli ubesteget og upåvirket av nordmenn. 10

gen ønsker Næss & co velkommen."

Fjellklatringens betydning for turismen i Himalaya er fortsatt et aktuelt, til dels omstridt, tema. I den norske utgaven av *Le Monde diplomatique*, august 2009 (s. 8-9) var det for eksempel en artikkel om "Tindeturismens tidsalder". Artikkelen gir en historisk oversikt over klatreekspedisjoner og gjengir flere kritiske kommentarer, blant annet fra to portugisiske klatrere: "Det virker for oss som om enkelte klatrer bare for å styrke sitt eget ego, hente ære – og ikke ut fra ekte klatrerånd."

Norge-Nepalforeningen har medlemmer rundt om i hele landet. Fordi medlemsmøtene holdes i Oslo, er det bare å erkjenne (og beklage) at mange medlemmer ikke har hatt anledning til å bruke foreningen som det møtestedet for nepalinteresserte det er tenkt å være. De skiftende styrene har derfor i alle år betraktet medlemsbladet Hamro Patrika som en viktig del av foreningens virksomhet. I perioden 1986-2007 ble *Hamro Patrika* trykt og sendt med post til alle medlemmene. Etter hvert ble utgiftene til trykking og porto så-

pass store at styret i 2007 besluttet å sende Hamro Patrika elektronisk fra og med nr. 1, 2008. Noen få medlemmer uten Internett får en printet utgave i posten.

Samtidig som stadig flere medlemmer har tilgang på Internett, har innholdet i Hamro Patrika endret seg fra en regelmessig gjengivelse av nepalske og norske mediers omtale av Nepal, til flere originale artikler. Det kopieres fortsatt enkelte artikler fra nepalske aviser, og foreningen er især glade for en stående tillatelse til å gjengi interessant stoff fra ukeavisen *Nepali Times*. I mange år kunne vi glede og more oss over den nepalske kunstneren Naren Basnets tegninger. Ofte fortalte de mere om den aktuelle politiske situasjonen i Nepal enn det mange ord kunne gjøre. For et par år siden sluttet vårt samarbeide fordi Naren ble alvorlig syk.

Stoff fra Norge-Nepalforeningens medlemmer er alltid velkommen, så også tips om personer, saker, begivenheter, etc., som det bør skrives om.

Medlemmenes engasjement

I dette jubileumsnummeret er det fem artikler om norske veteraner i Nepal. Flere veteraner har allerede vært presentert i tidligere numre i år av *Hamro Patrika*:

Nr. 1, side 8-9: Albert Kolstad forteller om Geta.

Nr. 1, side 5-7: Øyesykehuset i Geta i Nepal fyller 25 år.

Nr. 2, side 9-15: Fra Nordmøre til Nepal - Hallvard Kåre Kuløy.

Nr. 3, side 9-13: Hem Gurung. En brobygger mellom Nepal og Norge.

De fleste av disse veteranene har vært eller er medlemmer i Norge-Nepalforeningen. I tillegg til disse "kjendisene" har vi gjennom årene hørt om mange medlemmer som har engasjert seg i "bistand i det små", som enkeltpersoner eller innenfor en organisasjon. Foreningen vet ikke hvor mange dette er, bare at de finnes og at deres bidrag til menneskelig og sosial utvikling i Nepal antakelig har vært ganske stor. De epostene som foreningen har fått om "Medlemmens engasjement" gir et innblikk i bakgrunnen for kontakten med nepalesere og hva den omfatter.

For mange begynte det med et tilfeldig møte og samtaler under en trekkingtur. Følgende ord er nok typisk for det som siden skjedde: "Siden holdt vi jevnlig kontakt pr brev, på denne måten ble jeg også kjent med hans familie. Det ga meg en enorm glede da jeg bestemte meg til økonomisk å støtte dem med midler som skulle bidra til at deres 2 sønner fikk en solid utdanning." Å gi unge nepalesere sjansen til å skaffe seg en utdanning på denne person-til-person måten er blant de aller viktigste former for bistand, ikke minst fordi det bidrar til økt selvtiligg og personlig vekst.

Samarbeidsavtaler mellom norske og nepalske universitetet og høyskoler er velkjente, og mange av Norge-Nepalforeningens medlemmer er involvert i undervisning, veiledning og forskning i Nepal. Slikt samarbeide skjer blant annet innenfor landbruk, skogsdrift, helse, demokratiutvikling og det sivile samfunn.

Noen av kontaktene har vart i over 30 år - "siden jeg som ung 'hippie' besøkte Nepal første gang i 1977". En del medlemmer har et mer omfattende forretningsmessig engasjement eller i prosjekter innenfor skole og helse. Her skal nevnes import av pashminaprodukter, og drift av skoler i Kathmandu, Jumla og Simikot.

Alle medlemmene som på en eller annen måte, i stor eller liten skala, har vært og er engasert i Nepal sitter inne med verdifulle erfaringer som kan belyse jubileumsseminarets tema "Bistand som virker". Det kan være fristende å regne dem som Norge-Nepalforeningens representanter i felten. Noen kommer til seminaret på Voksenåsen, alle andre kan forhåpentligvis fortelle om sitt arbeide en annen gang.

Marit Bakke

Foreningens historie i tall

I løpet av foreningens 25 år er det omkring 70 personer som har sittet i styret. Bidragene har vært mange: Planlegge meldemsmøter, kontakte innledere, sørge for servering av kaffe, te og kaker på møtene, lage daal bhat, rydde stoler, sørge for at Hamro Patrika er kommet ut, etc., etc.

En hjertens takk til alle som har sørget for å holde foreningen i live!

Styreledere

1984-	Albert Kolstad
1987-88	Hem Gurung
1989	Dag Norling og Hege Araldsen
1990-91	Erik Hoftun
1991-93	Ane Haaland
1994-97	Marit Kleppa
1998-99	Ingela Flatin
2000-03	Kirsten Greiner
2004-05	Kristine Ø. Alsvik
2006-07	Alsvik, Greiner, Haaland
2007-	Dag Norling

Hamro Patrika

Hamro Patrika begynte å utkomme i 1986. I perioden 1986-88 ble bladet redigert av flere styremedlemmer sammen.

Redaktør deretter:

1988-1993	Dag Norling Vigdis Karlsen
1993-1998	Kirsten Greiner
1999-2001	Anarudha Gurung
2002-2005	Synnøve Nes
2005	Knut Erik Helle
2006-	Marit Bakke

Styret i jubileumsåret:

Dag Norling, Thrond Berge Larsen, Marit Bakke, Øyvind Amundsgård, Trude Berget, Manohar Pradhan.

Annapurna fjellkjeden sett fra Sarangkot, Pokhara.

Foto: Manohar Pradhan